Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашаlхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 26 МАЙ, 1981 ШУ. ● № 64 (8354). ● Мах 2 кепиг.

СССР ЛАККХЕЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

Советски Социалистически Республикай Союза кхоалгlа хержача Лаккхехьарча Совета пхоалгlа сесси 1981 шера 23 июне город Москве гулъе.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу, 22 май.

Атеизмо дина хьисапи чулоацамн хьебовзийт, материалистически доаш ди хьахилара а нах цох теша болабалара а бахьанаш, ди хьа мишта хиниеб, из дlабаккхара малагlа хьалаш хьакхолла, малагlа гlуллакхаш де деза тохи. Атеизмо сиг мукъавоахих цхьаккха а кlийле а йоацаш болча дино хьехача, сага таханарча вахара ювкъарло еча lотгъанах.

АТЕИСТАШ—ПАРТЕ ДЕНАЛ ДОЛА БIУХОЙ

Марксизма классикаша белгалдаьхад ди «сапабе беза lилманца, вешта аьлча, боззийта беза исторически...» яхаш.

Динах дисараш дlадехара, шорра кхетама болх боаржабара эша хьалаш вай мехка долаш да. Уж да керда социалистически гlуллакхаш чlоагlдалар. Бакъда, объективни законаша малхара ди дlабалар ши-шетlа хургдац. Из дlабаргба общество дегlаярта хьежна. Хlаьта укхаза боккха хоархlамболаш да наха атеистически кхетам балар. Вай республике бечa кхетама балха практике хьалхинай тайп-тайпара формаши методаши. Царна юкъе: бераши кхуваш боагlараши дезале а школе а хьалхехебар, lилма-атеистически пропаганда, массови информацеи пропаганди средствашца наха воздействи яр, тайп-тайпарча общественни организацеша атеистически уйла хьалкхеета дакъа лацар, керда социалистически цlейши обрядаши юкъехувлар, дина обрядаш вахара юкъера дlаяхар, м. кх. дl.

Из lалаьмате боккха хоархlам а бехктохам а бола, цунца цхьана сий долаш а бола болх беча хьалхарча мугlарашка латта безараш атеисташ — парте денал дола бlухой ба.

Областной партийни организаце тlеххьарча хана дукха болх баьб атеистически болх бергбола нах кийчбеш. Вlаштlехьъяьккхай lилма-атеистически кхетам балара система. Предприятей, учреждений, колхозий, совхозий партийни организацешка хlана болаш ба атеистически болх вlаштlехьбоахараш. Парте райкомашка, йоккхача предприятешкех боахамашкех хьалхй lилман атеизма советаш. «Знание» общества республиканский а районни а организацешка болх беш я lилман атеизма секцеш.

Вай пропагандисташа кlезига юкъейоалабац атеистически кхетам балара формаши средстваши. Уж я лекцеш, беседаш, тематически сайренаш, каттарийи жопийи сайренаш, кинолекторешм, нах бахача цlеношкара лекторем, кхьараш. Цхьайола опыт lоалай кхалнаха юкъе из болх бара.

Барча хьакийнача ду системо гlо ду lилма-атеистически балха интеллигенцех, хьалха латтача болхлоех бола активисташ юкъеоза, из белк общественни организацешкех къахьегама коллективашкех бара аттув боахих. Хlаьта из гlулакх вlаштlехьдоахараш гlерт из политически, къахьегама, нравственни кхетам баларца буза.

Идейни тешам бена, дlалхача замах юхедисача зеверча гlулакхех мукъалаьнии, духовни рузкъай нравственни цlена хилари шийх доалаш вола сиг хьалкхевар коммунистически парте шийх керттерча декхарех цаl лерхl. Кхетам балара деррига гlуллакх комплексно леладар ба укхазара керттера шокъ. Хlаьта цул юкъмоттиге латт шийх дlакъаста йиш йоаца дакъа атеистически кхетам балар а долаш йола марксистско-ленински мировоззрени хьахилйтар.

Вай мехка хьалгьай дегlаена социалистически общество, цига керте латт lилма материалистически мировоззрени. Хlаьта, хоаш махкилара, цо хьахьоих наха вахаре лелабу ниъ а. Хlаьта из да вай мехка дукха а дукхагlа бола нах атеистически уйлаш йолаш хилара дола тешам. Бакъда, дино хlанз а бахача наьха цхьадолча даьгъана ший lотгъам бу. Вай республикерча хьалашка диллача дина уйлаш наьха дегашка хилара кштта гlо ду патриархально-тайпан отношенех дисараша lотгъам беш хиларо а. Этгара хьалха из доагlа юрташка бахача вайнаха.

Атеистий декхар да уж башхалонаш теркал а еш ди кхоане йоацаш, сага дуне бокъонца довза, вай общественни вахаре хьинаре дакъа лаца ловкъарле еш болгах динах теша нах дlекхетабар. Теркал де деза из болк цигъа лекин йийшача, къамаьл дича, кино хьехкачи чакхбоалаш боацилга. Леррагlа, сабаре, ше къамаьл деча коллективера, юртаре, районера корта бола масалаш а кхувлан дlахайта деза динах доала зулам, дезала, бераштa а кхуваш боагlечарна а дино беш бола lотгъам.

Республика экономика массе а оагlорахьара дегlаахаро, керда социалистически отношенеш чlоагlъяларо, дукхагlбола къахьегамхой общественни вахаре хьинаре дакъа лацара юкъеоаро, дешa, lилма lомаде, культура гаьзашка кхача царна шерра никъ хьабелларо, идейно-кхетама болх хьинарегlа баро гlо ду наьха сакхетам айбара. Бакъда, коммунизм хьагъеш хьалхашка уттача доккхийча а чоахканеча а декхараша дlадех наха кхетам балара беррига болх дlахо тоебар, цунца цхьана атеистически кхетам балар а тоадеш.

КПСС XXVI съезде парте ЦК Отчетни доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева аьнад: «Чlоагlа хам а беш доаш ала доагlа парте уйлаш халкъа юкъехухьеча, цуй политика дlайовзийтача коммунисташ а парте боацараш а юкъе болча наьха lалаьмате доккхача эсарах. Уж ба лектораш, пропагандисташ, агитатораш, докладчикаш. Цар болх бу дукхагlча дакъе шоай нозамагlа, шоай мукъача хана чотих. Цар дер халкъа ашаш а пайдана а гlулакх да. Доккха баркал да царна!» Шоай балха парте моттал боккха мах бара жоп душ хьинарегlа, тlагlертта болх беш хила беза вай атеисташ — парте денал дола бlухой.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА КХОАЛАГIА СЕССИ ХЬАЕЛЛАРА ХЬАКЪЕХЬА

Ворхlазлагlа хержача Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета кхоалагlа сесси хьаелларгъя 1981 шера 27 мае lуйрийна 10 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара Цlагlа. Депутаташ дlаязбергба 1981 шера 26 мае lуйрийна 9 сахьат даьлча денз сайрийна 7 сахьат даллалца Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме (Комсомольски улица, 112, 4-гlа этаж, № 101 йола кабинет). 1981 шера 27 мае КПСС обкома политически дешара Цlагlа lуйрийна 8 сахьат даьлча денз.

«Кавказ» яхача Малгобекски совхоза шурий-товарни ферме болх беш я хьинаре къахьегарца а балхах дика кхеташ хиларца а къаьстта белгалъяьлла къона доярка Исаева Зайна. Укх шера хьалхарча бить бетта планаь совгlа хlара lаттагара 157 к[illegible]ми йоаккхай шура яьккхай цо.

СУРТА ТlА: доярка Исаева Зайна.

З. БАТЧАЕВА сурт.

СИХДАЬД кхашкара балхаш

Производства деррига доакъошка дика хьоккхамаш гойташ къахьег укх тlеххьарча шерашка Грозненски районa «Кулариниски» совхоза болхлоша. Цу боахама коллективо доаха толамаш хьалхарча арlагlа механизатораша беча балхах тийша да. Царна кулгалдеш ба дикка балха опыт йола специалисташ. Царех ба аьнва ела йиш йолаш ба совхоза керттера агроном Колпиков Константин, цхьоалагlча бригада бригадир Хадизов Ваха, кхыбараш. Цу коммунисташа хьохам а телаш толамца чакхдоах механизатораша кхашкера балхаш.

Ялх бlаь гектар рапс я совхозе. Из эррига а Хадизов Вахий бригадо кхейир. Дlаюаш а дlайийнначул тlехьагlа доагlа lунал даь хилараx листа, иза болаш дегlаенай из.

— Рапс дlаера лаьтта кийчдеш хlара гектара 80 центнер кховчийташ органически удобренеш ехкар оаха. Толашагlа йолча агротехнически хамашка чакхдаьхар цу баьца lунал деш кхыдола балхаш а. Хlаьта хьийга кха дайнадац. Из туш да хlанз рапс чуэцача хана. Лийрхlача дикка дукхагlа буц йоал хlара гектаре тlара, — йоах Хадизов Вахас.

Ипатовский хьисапе рапс чуэцара лаьрххlа отряд вlашагlъеллай боахамс. Хьувкъам чуэцача звенона керте Ибрагимов Мадина латт, хlаьта кхай тlара хьекха моша буц дlанхухьача звенона — Эльмурзаев Абуезид, техникага хьожаш, ехача из товеш йолча звенона — Даудгереев Мохьмад, наьха бытовой хьалаш кхоачашдеча звенона — Муцаев Хьамид. Шоай гlулакх дика хоаш ва царех хlара кулгалхо.

Ваьцаш силоса чуэцача кхе комбайнаша хьоахаш я рапс. Къаьстта дика хьокхамаш гойташ къахьег коммунистически къахьегама ударника Хадисов Ибрагима, Тамерзаев Лукъмана, Вацаев Зайндина. Яхье хьалхара кхо моттиг царга я. Балха норма юкъера лаьрхlача 180 — 200 процент кхоачаш ца еш ди дlададхийтац царех хlаране.

Рапсах силос йоалаш я хlанз совхозе. Геттара дика лоархlабу шоай деккерех бульдозерист Ибиев Набулав тайп-тайпара балхаш деш вола Хибибулаев Абусаида.

— Хlара гектара тlара 400 центнер рапс йоал. Из боккха толам ба, — йоах дог гlоздаьннача Колпиков Константина. — Хlаьта хlанзале ворхl эзар тонн силос едай оаха. Тlадоагlача шера кхы а шердерга рапс дlаюв кхаш.

Рапс хьекха мукъадувлача кхашка хьажжlаш дlаюаш я. Из болх дика дlаьбу механизатораша: Хасханов Салаудина, Алгериев Дикалус, Абубакаров Ширвание.

Я. ЦУЕВ.

ЯЛАТ ЧУЭЦА КИЙЧЛУШ

Тlатеlla къахьегаш ба хlанз механизатореш колхозийи совхозийи механически мастерскешка. Ка бола ялат чуэцара кийчо еш ба уж.

Республике гlолла тоа а яь кийчон мугlаре дlаоттаьй хlанзле 1232 ялта комбайн, е ерригех а 85 процент. Уж агрегаташ тоаяра балха овсарле соахкарчул лакхагlа я. 90 процентал совгlа комбайнаш тоаьй хlанзле Ачхой-Мартановски, Веденски, Надтеречни, Назрановски, Шелковской районий механизатореша.

Дуга чуэцаш йола комбайнаш 134 я республике, царех 88 тоаяь болх бе кийча я.

Дикагlа лел республике ялата хьажжlаш чуйеш йола комбайнаш тоаелга. Хlанзле 366 дlаоттаяьй кийчон мугlаре, уж тоаяра план 75 процент кхоачаш а еш.

Кхьча районашкарча боахамел сихагlа тоаю хьажжlаш хьокха комбайнаш Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Надтеречни, Сунженски, Шелковской районий колхозашех совхозашех.

Дукха балхаш де дезаш ба юрта боахама механизатораш силос йоллаш. Силоса хьажжlаш хьокхаш 580 комбайн я республике, царех 491 болх бе кийча я.

Геттара дика чакхдоах уж тайпа комбайнаш тоаяра балхаш Ачхой-Мартановски, Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Назрановски, Урус-Мартановски, Шелковской районашка, хlаьта тlехьаюс Шалински, Грозненски, Сунженски районаш.

Шура дукхагlа йоах

Шелковской района дукхача фермашкарча коллективашта юкъе тlа-тlа хьайбай продукци дукхагlа а йоалаш берате къахьегаш хиларах белгалъяьннай «Коминтерн» колхоза доаркаш. Дlабахача бить бетта планал совгlа итт тонн а йолаш ялл бlаь тонн шура ехнай цар пачхьалкхенга. Из соахка цу юкъа ехначул 64 тонн дукхагlа я. Хlаьта укх шера бить бетта хlара шоаш кховбеча lаттагара цар яьккхай 880 килограмм. Из а соахка цу юкъа яьккхачул 177 килограмм дукхагlа я.

Колхозкоша декхар тlайицад планал совгlа 70 тонн а йоахаш, 1950 тонн шура, 750 тонн дулх, 242 тонн тха пачхьалкхенга доха.

Шоай доаш толаме кхоачашдара деррига низаш оардагl а даьха къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Къаьстта хьинаре балхаш ду доаркаша. Республике цlи хеза я царех цаl — Лысенкова Аяно Максимовна. Дlабахача бить бетта хlара ше хьоакхача lаттагара 2130 килограмм шура яьккхай цо, вешта аьлча хlара дийнахьа цхьан lаттагара — 17.75 килограмм. Цул лакхагlа хьокхам болаш республике иты цхьаькха доарка яц. Из толам баьккха Лысенкова республиканси газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа яьккхай.

Бокъонца шоаш томаьчаш хилар тьахьонхаш къахьег доаркаша А. Кешинаевас, Т. Альмурзаевас, А. Аисаровас. Цхьа эзари бархl бlаьн совгlа килограмм шура я цу юкъа хlара lаттагара цар яьккхар. Цар яьккхачул дукха кlеаитагlа яц Н. Вешерхановас, З. Мамашевас, З. Абдулмежидовас яьккхар я.

С. АУШЕВ.

УКХ ШЕРА 24 МАЯ ШУРИЯ ФЕРМАШКА БАЬЧА БАЛХА ХЬОККХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Хlара lаттагара даьнахьа яьккхар (кг.) 1980 шера 24 мая	Хlара lаттагара даьнахьа яьккхар (кг.) 1981 шера 24 мая
Шелковской	6,4	9,7
Наурски	8,9	9,6
Грозненски	8,7	9,0
Гудермесски	7,7	8,3
Надтеречни	6,2	8,2
Шалински	8,0	8,1
Сунженски	5,8	7,3
Назрановски	6,8	7,2
Ачхой-Мартановски	6,1	6,7
Малгобекски	6,1	6,5
Урус-Мартановски	6,3	6,4
Республике гlолла	7,4	8,1

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ГРУЗИНСКИ ССР КУЛГАЛХОЩЦА ХИННА КЪАМАЬЛ

ТБИЛИСИ, 24 май. (ТАСС). КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев Тбилисе Грузински ССР кулгалхоща вlашагlкхетар хилар. Цига хиннача къамаьла юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Грузе Компарте ЦК хьалхара секретарь Э. А. Шеварднадзе, Грузе Компарте ЦК бюро членаш [illegible]дидаташ.

Вlашагlкхетара юкъе дакъа лоацаш вар КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Д. Ф. Устинов.

Республика экономикеи культурен дегlайоалаяра хьакъехьа цига къамаьл дир новкъоста Л. И. Брежнева.

Цул тlехьагlа къамаьл даьча Э. А. Шеварднадзе дош делар Грузе партийни организаце республика коммунистий, къахьегамхой деррига низаш шерра социалистически яхь йоаржаяра, КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра оарцагlдоахаргхиларах.

Вlашагlкхетар чакхдоаллаш парте съезда решенеш кхоачашъяра тlеххьарча къовсаме толамаш дахар, лоаш Грузински ССР кулгалхоща лоаца баькхар нов. Брежнева.

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ ТБИЛИСЕРА ДIАВАХАР

ТБИЛИСИ, 24 май. (ТАСС). Нов. Л. И. Брежнев тахан Тбилисера Москве дlавахар. КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Грузе Советски lаьдал эттах Грузе Компарти вlашагlъеллан 60 шу дизара хетаьльча торжестваш дакъа лоацаш хиннав.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана дlавахар КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Д. Ф. Устинов.

Аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавоаннхаш бар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Грузе Компарте ЦК хьалхара секретарь Э. А. Шеварднадзе, Грузински ССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель П. Г. Гилашвили, республика министрий Совета председатель З. А. Патаридзе, Грузински ССР хьыбола кулгалхой.

КПСС-еи Советски пачхьалкхени кулгалхо накъавоаккхаш бар юбилейни торжестваш йолча дакъа лоацаш хиннеча Москван, Ленинграда, союзни республикай делегацешта керте лаьттараш: КПСС ЦК Политбюро членаш В. В. Гришин, Д. А. Кунаев, В. В. Щербицкий, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ Г. А. Алиев, Т. Я. Киселев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, союзни республикай Компартей ЦК хьалхара секретараш П. П. Гришкявичус, А. Э. Восс, Т. У. Усубалиев, Д. Расулов, К. С. Демирчян, союзни республикай Лаккхехьарча Советий Президиумий председателаш: Молдаве — И. П. Калин, Туркмене — Б. Язкулиев, Эстоне — И. Г. Кэбин, КПСС Ленинградски обкома шоллагlа секретарь Н. Я. Суслов, дукхача автономни республикай, край, областий делегацей кулгалхой.

Л. И. Брежневца цхьана дlабахар КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш — КПСС ЦК членаш А. М. Александров, Г. Э. Цуканов, КПСС ЦК членалла кандидат А. И. Блатов, КПСС ЦК Гlулакхий управляюще заместитель М. Е. Могилевец.

НОВКЪОСТ Л. И. БРЕЖНЕВ МОСКВЕ ЮХАКХАЧАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев 24 мае Тбилисера Москве юхакхаьчав. Из дакъа лоацаш хиннав Грузински ССР-ен Грузе Коммунистически партен 60 шу дузара цlей дездеча.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана юхакхаьчав КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Д. Ф. Устинов.

Аэродроме новкъоста Л. И. Брежнева паргъабаьлнабер КПСС ЦК Политбюро членаш Ю. В. Андропов, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, К. У. Черненко, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, КПСС ЦК секретараш: И. В. Капитонов, В. И. Долгих, КПСС ЦК членаш Б. П. Бугаев, Г. С. Павлов, С. К. Цвигун, Г. К. Цинев, Н. А. Щелоков, КПСС ЦК членалла кандидат Ю. М. Чурбанов, КПСС ЦК Генеральни секретара референт Е. М. Самотейкин.

Тбилисера цхьтта юхакхаьчаб КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш — КПСС ЦК членаш А. М. Александров, Г. Э. Цуканов, КПСС ЦК членалла кандидат А. И. Блатов, КПСС ЦК Гlулакхий управляюще заместитель М. Е. Могилевец.

(ТАСС).

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ЭКИПАЖО ТОЛАМЕ ЧАКХДАЬККХАД НИКЪ БЕЛГА

КОСМОНАВТАШ ПОПОВИ ПРУНАРИУИ ЛАЬТТА ЮХАБАЬХКАБ

ТАСС хоам

1980 шера 22 мае московски ха 17 сахьати 58 минути яьлча «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-40» яхача орбитальни комплекса тlа цхьана даь тохкамаши эксперименташи чакхъяьхачул тlехьагlа Советски Союза Турпала, СССР летчика - космонавта Попов Леонидеи космонавта-тохкамхочуи Румыне Социалистически Республика гражданина Прунариу Думитруи дунен халкъашта юкъера экипаж лаьтта юхаенай. Космонавташ Коваленок Владимири Савиных Виктора «Салют-6» яхача станце тlа дlахо белх беш ба.

«Союз-40» яхача кема lочуухийта аппарат lохайкай хьалхе а белгалъяьта Советски Союза территоре районе Джезказган яхача города 225 километр къулба-малкбоалехьа. Новкъостий Поповии Прунариуи лаьтта lобессачул тlехьагlа могаш-маьрша ба. «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-40» яхача орбитальни комплекса тlа ворхl дени буси никъ беш дунен халкъашта юкъерча экипажо кхоачашйир Советски Союзеи Румыне Социалистически Республикаи lилмахошен специалисташен кийчъяь тохкамаши эксперименташи яра программа. Космонавташа фотокартачкаш даьхад лаьттан тlехени Дунен океана акваторен цхьаццайолча районий. Технологически эксперименташка шаьръеш хилар оттаьча профилагlа дола монокристаллаш орбитальни никъ беча хьалашка хьадера методаш. Лаьттанка юхерча моттигашка космически излучене составах йола даннеш оттаьй. Чакхъяьхай цхьайола медико-биологически тохкамаши эксперименташи.

Советско-румынски экипажо сигала цхьана баьча накъо къаьтта хьахьенхар Советски Союзеи Румыне Социалистически Республиканеи юкъера доттагlал чlоагlдалари вlаши цхьана леладу lилма-технически гlулакхаш шердалари.

Ия. Р. Х. МЕХТИЕВАНЕН Х. М. ЧИМАЕВНЕН «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-Гlалгlай АССР культурен искусствон дегlайоалаеча доккхий гlулакхаш карагlдувларах, къахьегамхошта коммунистически кхетам луча дукхача шерашка берате болх барех «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни артист» яха сийлен цlи лойла:

Мехтиева Роза Хасановнана — Нохч-Гlалгlай республикански тешкий театра артисткана.

Чимаев Хамид Магиевича — Х. Нурадилова цlерагlча Нохч-Гlалгlай Пачхьалкхен драматически театра артиста.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАНЕНЬКИН.

г. Грозный,
1981 шу, 19 май.

Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта Л. И. Поповна Ленина ордени «Доше Седкъа» яха шоллагlа медаль ялрах дола

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни lилма-тохкама комплекса тlа космосе бахь никъ толаме чакхбаккхарахи цига къонахчалла турпалалли гойтарахи Советски Союза Турпала СССР летчика-космонавта нов. **Попов** Леонид Ивановича **Ленина** ордени **«Доше Седкъа»** яха шоллагlа **медаль** лойла.

Советски Союза Турпала нов. Л. И. Попова карагlдаьннар белгалдоаккхаш турпал ваьча оттайойла бронзови бюст.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу, 22 май.

Румыне Социалистически Республика гражданина космонавта-тохкамхочуа Прунариу Думитруна Советски Союза Турпала цlи ялрах дола

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни lилма-тохкама комплекса тlа космосе баь никъ толаме чакхбаккхарахи цига къонахчалли турпалалли гойтарахи **Советски Союза Турпала** цlи лойла **Ленина** ордени **«Доше Седкъа»** яха медаль дlа а луш Румыне Социалистически Республика гражданина космонавта-тохкамхочоа **Прунариу** Думитруна.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1981 шу, 22 май.

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхача девизагlа вай республике яхь йоаланьча СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химически завода еррига цехаш, сменаша тlагlертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха диналии лакхъяра. Цу даькъе яьржача социалистически яхье цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера хаддаьза хьалха латташ хьайоагlа № 12 йолча цехера Киреева Валентина Ивановна керте латтача смена коллектив. Эггара хьалхарча кхоачашйир цо биъ бетта план. Ше хьеш мел йола продукци тlехдика кара хилийтац смено. Цун бальам да ше керте латтача коллектива болх Валентина Ивановнас боагlача хьисапе дика вlаштlехьбаккхар.

СУРТА ТlА: дикагlйолча смена начальник В. Киреева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДИКА ХОАМАШ

Дlабевича биъ бетта социалистически яхье хьалха республикерчу гlишлош ечу организацешта юкъе хьалхара моттиг яккхарах Нохч-ГlалгlIай гlишлошъяре управлене СМУ-8 коллективана КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела Це байракх а хьоькхна, республикин сийлен Улга тlа йиэхьар ю. Деза совгlат дала а доагlаш дениа хилар къахьегна хьахьокх цуо производствени хьокхамаца. Биъ бетта планагlа хьарлlачул совгlа генподрядагlа даь гlишлой-монтажни балхаш 11 эзар сома маьхен шийн ницаца кхоачашдиьраш 43 эзар сом мах болаш хилар. Къахьегаман овсарле лакхъяра задин 27 процент тlекхочушдийр СМУ-8 гlишлойхоша.

Белгалъяьина дика къахьегаш я уккхаза Корнгов Гирихан Абуев Сергейн керте латтача цхьоалагlчеи шоллагlчеи гlишлоен яра участкай коллективаш. Гlишлон балхаш дара цхьа бетта план хlинзале толаме кхочушдъяьй бар.

* * *

Тlехьаюсаш цхьаккха цех, участок е бригада йоацаш хьинаре къахьегаш я цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера № 2 йолчу Грозненски гlишлон материалий комбината коллектив. Цудухьа ше ухх шера тlаьйта социалистически декхараш дика тlехкхочашдеш хьайоагlа. Ер шу доладелча дена планал совгlа цо арахийцай 85 эзар сома маьха валоай продукци, маьхала хьижхай бетта иттех эзар сом мах бола продукци. Деррига техник-экономически хьокхамий задени а тlехкхочашъеш я.

Социалистически яхье хьалха а латташ комбинатерча кхьча цехашта хьокхам телаш я Антонова Раиса Ильиничнан Албаков Мухтара Юнзави керте латтача кхоалагlчеи биъалагlчеи цехий коллективаш. Графикал дикка хьалха кхьа цхе бетта задани кхочушъеш я уж.

* * *

Дlахьача пятилетка шерашка халданза тlехь а юсаш, пачхьалкхьем декхар тlадусачарех яр «Чечингсельстрой» треста Грозненски аьшкабетона конструкцей завода коллектив. Социалистически яхь хила массара дика вlаштlехьа а, яьккха цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера къахьегаш йолча цо бизза пайда яйбу производственни мощностех, балха ханах. Цудухьа хlара бетта плани тlаьйда социалистически декхараши тlехкхочашдеш хьабоагlа предприяте болхлой. Ер шу доладелча дена цар арахийца товарни продукци ах бlаь эзар гаргачу сома маьха я, шайхала яьа гlишлон материалаш итт эзар совгlа сом мах болаш я. Заводе керттерча номенклатурагlа арахецаш йоза аьшкабетона изделеш ер шу чакхдалалехьа 40 процент лоархlаеш я завода коллектив. Цуьна ухх шера хьалхашка латтача керттерча декхарех цаl да Къулбаседа-Кавказски бройлерни птицефабрика хьалъеча массала гlишлон материалаш лоаттаелга. Цу декхарех толаме лоархlа а еш, цхьа хьовзам хилайтабац цо ухх шера шийна бехкагlа яз лоархlаме объект хьалъеча.

Хlара сменагlа нормаш 110—115 процент кхочаш е еш, хьинаре къахьегаш хиларца уккхаза белгалъяьина я Арсаманов Идриса Мухьмад керте латтача арматурни цеха коллективи Куркиев Юсупа Хьаннмурда кулгалдеча формовщикий смена коллективаш.

* * *

«Ханал хьалха хьалъерга — ханал хьалха карзерзаерга» яхача ростовчаний инициативагlа къахьегаш болча «Чечингсельстрой» треста ПМК-821 гlишлойхоша цхьа бутт дlабахийтабац ухх шера пачхьалкхехе ялар ханал хьалха кхочаш ца еш. Цудухьа треста гlишлош ечу организацешта юкъе яьрхара яхье хьалха латташ хьабоагlарех ба уж. Духхьал биъ бетта задане совгlа генподрядагlа цар кхоачашдаьд 21 эзар сома маьха гlишлон-монтажни балхаш, шоай низаца даьраш пхи эзар сом мах болаш да. Ханал хьалха буъйлаш хьинаре къахьег цар ухх май бетта а.

Кхьча гlишлон участкаша хьалхара моттиг ца кхоачийташ хьинаре къахьегаш я цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера «Грозненски молсовхоз 15» 12 эзар хьажийна лаьрхlа комплекс хьалъеш йолча Алдиев Султана кулгалдеча участка коллектива Парагульгов Ахьмад керте латтача Куларниеви кормоцех хьалъеча участка гlишлойхой.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

НИЗ БОЛА ХЬАСТ

«Вай социалистически общества мах баь варгвоаца доалаьс, — белгалдаьккхад Л. И. Брежнева, — цун низ болча хьастех цаl — хьалхалаттарий опыт...» Уж дешаш шоай балха тlа ларде а лувцаш хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаяра хьинар кхо ца деш къахьег «Грознефть» объединене ерригача предприятешка. Массанахьа дикагlйола опыт lомаяра, йоаржаяра, юкъейоалаяра болх вlаштlехьбаккхара положени кийчъяьй. Хьалхалаттарий опыт кlоаргагlа lома а еш, шерра йоаржаяра оттаь комплексни план а я.

Укх тlеххьарче шерашка дикагlйола опыт lомаяра «Грознефть» объединене предприятешка юкъейоалаяьй тайп-тайпара формаши средстваши. Царех я дикагlйолча опыта школаш, мастерий советаш, хьехамчий советаш, референтийн общественни техническии информаторийн группаш, информационни листовкаш, технически бюллетенаш, шоаш санна йолча предприятешка, мехкарча мехкдаьтта районашка дикагlйола опыт lомае вах ахийтар, информацен специалистийн деноаш, дикагlйолча бригадий слеташ, профессиональни говзала конкурсаш, кхыйола формаши средстваши.

Хьалхалаттарий опыт йоаржаяра даькъе керттерен дикагlа йовзаш йола форма я «Дикагlйолча производственни опыта школа». Цо торо хулийт къахьегама овсарле лакхъяра йола резерваш лаха, хьалха латтача бригадий, производственникий болх ларде а лувцаш къахьег цар. Цу школе дешаш барашта, хьалха латташ йола коллектива къахьегаш йолча дlа а биге, практически дlабовзийт цун болх. Масала, дlадаха шу чакхдоалача хана «Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча хьалха латтача А. М. Махмаева кулгалдеча бригаде лаьрхlа оттаьча программагlа чакхъяьккхар дикагlйолча опыта школа. Спуско-подъемни операцеш еча хана чакхъяха ваа къахьегама дикагlйола методаш йовзийтар цу школерча 25 бурувдеттачуй бурувдеттачуй тlомчанен.

Соахка Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача «Малгобекнефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча мастер Н. Н. Литенков керте латтача бригаде «Скважинашта капитальни ремонт ечара къахьегам вlаштlехьбаккхар» яхача темах дикагlйолча опыта школа йир. Бригада ремонтникаш къахьегаш болча дlа а бига цар шоай къахьегам мишта вlаштlехьбаьккхаб хайтар школе ладувгlаш барашта. Старогрозненски бурув тохара балхий управлене дикагlйолча опыта школаш чакхъяьхар соахка 73 болхло. Уж санна йола слесарий балха опыт йовзаш школаш хилар Октябрьски УТТ, Ташкалински УТТ, кхыча предприятешка.

Дикагlйола производственни опыт lома а еш, балха юкъеюхувлача лоархlаме моттиг дlалоац къахьегама-дикагlйолча методий хаддаьза болх беш йолча школаша. Эггара лакхагlа дола производственни толамаш даьхача бригадий, участкий, къаьстта къаьста болча производственникий гlулакхаш ларде а лувцаш вlашагlъехк уж школаш. Духхьал 1980 шера из санна йолча 25 школе дешаш, толашагlйола къахьегама методаш lомаеш хилар 680 совгlа саг. Царех цхьая школе lомайир Октябрьски УБР буровой начальник П. М. Стеблецов керте латтача № 244 йолча буровой коллектива къахьегама методаш. Цу школе даькъа лоацаш хилар 45 болхло. Школо хаддаьза болх барах бурув тохача бригадо пайда эцаш йола ха 68,3 процентагара 85,7 процентага кхаьчар. «СевКавНИПИнефть» институтерча дикагlйолча методий школе дешаш хилар слесараш станочникаш. Царех хlаране къахьегама овсарле юкъера лаьрхlача пхиъа процент лаккхъелар.

Хьалхалаттарий опыт шерра йоаржаяра доккха новкъостал ду экономически знанейи коммунистически къахьегамен школаша. Дlадахача дешара шера «Грознефть» объединене предприятешка дукха балхаш даьд болхлошка экономически дешар дешийтара, къахьегамхошта кхетам балара, хьалхалаттарий производственни опыта пропаганда яра. Экономически знанейн школашка дешаш хилар 6450 гаргга саг, хlаьта коммунистически къахьегама школашка — эзараш нах. Школашка хулаш йола занятеш айхха юаз къахьегама коллективай практически гlулакхашца. Школашка ладувгlаш бараша хьалхалаттарий опыт lома а еш, шерра йоаржаярал совгlа, творчески балха тlа а хьинаре дакъа лоац. Масала, Ташкалински технологически транспорта управленерча экономически школашка дешаш бараша соахка кийчйир 30 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейихьачи 28 рационализаторски предложене пачхьалкхенна 14200 сом пайда бир. «Старогрознефть» НГДУ болх беш йолча 19 коммунистически къахьегама школера 86 ладувгlаш вари 33 пропагандисти хьинаре дакъа лоацаш вар рационализаторски балха тlа. Цар соахка кийч а яь производствана юкъейихьача 119 рационализаторски предложене пачхьалкхенна 149,8 эзар сом пайда бир.

Хьалхалаттарий опыт шерагlа йоаржаяра боккха лоархlамболаш гlулакх да хьехамчий болам дегlайхувлар. Цар новкъосталца балха говзал лакхъю керда къахьега болабеннараша, къоначa болхлошта духовни а нравственни а кхетам лу цар, хувца ца йолийташ чlоагlъю болхлой кадраш. Хьехамчаш — уж ба йоккха опыт лакха балха говзали йола нах. Хlанз «Грознефть» объединене 1187 саг ва уж, цар шефал деш ва 3000 совгlа къона болхло. Дукхагlйолча даькъе хьехамчаш ба хьалха латта мастераш, НГlАССР заслуженни мехкдаьттахой, Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьнараш, коммунистически къахьегама ударникаш. Хьехамчаша беш бола болх бовзара а царна эша методически новкъостал дара а объединене вlашагlа а елла болх беш я хьехамчий совет.

Къоначa болхлошта кхетам луш, уж хьалхехебеш хьехамчаша беча балхах лаьца дукха масалаш доаладе йиш я. «Октябрьнефть» НГДУ 63 хьехамча ва. Царех хlаране шоашийн балха тlа йоккха опыт я. Из дог рьаьа долаш дlалу цар къонабарашта. Кагирхой дикагlйола хьехамчаш лоархlаш ба мехкдаьтта доаха операторащ И. С. Ендовицкий, А. М. Мишутин, А. Касумов, кхыбараш. Цар итташ говзанчаш кийчбаьб.

Инженерно - технически болхлоех бола хьехамчаш а дукха ба «Малгобекнефть» НГДУ. 43 саг ва цига цу балха тlа хьинаре дакъа лоацаш. Цар шоай опыт дlайовзийт къоначa болхлошта, инженерно технически болхлошта. Хlара хьехамчага шийшийн памятка я. Цул совгlа, НГДУ типовой программагlа йолча шоашийн шерарча курсашка дешийтар хьехамчашка, цига цар шоай педагогически методаши навыкаши лакхйир. Юайир къоначa болхлошта идейно-политически, нравственни, къахьегама кхетам балара опыт. Дукхагlча даькъе хьехамчаш керте латт комсомольско-кагирхой коллективашта. Царех я дlаяхача пятилетка план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь, хlанз 1982 шера тlеххьарча беттай тоагlа къахьегаш йола мастера Н. А. Погорова кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт еча бригада коллектив, 1983 шера календарагlа къахьегаш йола А. Д. Кокоев керте латтача бригада коллектив.

Хулаш долча хьехамчий хьажараша-конкурсаша, къоначa болхлошта юкъе лаьржача ихьо торо хулийт къоначбарий къахьегам дикагlа вlаштlехьбаккха, царна шоай предприяте каралаьца болх безабалийта, шоай къахьегамхошта тlалатта бекхткхам бовзийта. Из болх дика вlаштlехьбаьккхаб Малгобекски бурув тохара балхий управлене. Лоацача хана къона болхлой болалу смении нормаш толаме кхоачаш тlехкхоачаш е. Цудухьа уккхаза дукха вlашагlъехкай къона мастераш керте латта комсомольско-кагирхой бригадаш. Царех я дlадахача шера ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота елла смени мастер В. В. Бережной, смени мастераш Р. Р. Ибрагимов, М. М. Хадзиев, Н. Ш. Гандалоев, З. Ф. Губиев бола бригадаш, кхыяраш. Хьалхалаттарий опыт lома а еш, шерра йоаржаяра, къона говзанчаш хьалкхебара, царна юкъе бу кхетама болх тlа-тlа тоабара Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене деча балхех лаьца кхы дукха а масалаш доаладе йиш я. Иштта деча балхех доккха беркат а доал производства эффективности балха дикали лакхъяра.

З. СИЗОВА.
«Грознефть» объединене НИС-а социалистически яхье отдела начальник.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка кевайоазон Цlагlа хилар капитальни гlишлош хьалъяра хетаь республика журналистий пресс-конференци. Цига дакъа лаьцар республиканскии, районни, дукхатиражни газетий, книжни издательства, телевиденен радион болхлоша.

Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир КПСС обкома шоллагlча секретара Л. Д. Магомадова. Цо дийцар иттлагlча пятилетке гlишлошъераша баьча балха итогех, цхьайтталагlча пятилетке республике капитальни гlишлош хьалъяра перспективах.

Л. Д. Магомадова журналистий уйла тlахкийтар гlишлошъяра дешаш кlоаргагlен дизагlен дувца деваш, лоархlамеча объекташта лелаю шефство чlоагlагlа хилийта езаш хилара. Даьча дукхача хаттарашта жопаш делар.

18 шу да коммунист Феликс Ашавирович Арутюнян Грозненски экспериментально-механически заводе токаралла болх беш вола. Чакхъяьннача пятилетнагlа диазза еллай цунна толамаш дахарах «Социалистически яхье котало яьнихар» яха знак.

Хьалхалатта токарь хьинаре дакъа лоцаш ва общественни балха юкъе. Из завода партбюро член ва.

СУРТА ТlА: токарь Ф. А. Арутюнян.

В. БАТЧАЕВА сурт.

Къаьнара фонд— керттера резерв

Карарча шера «Сунжанефть» НГДУ коллектива хьалхашка декхар латт скважинай къаьнарча фондера 131 эзар тонн мехкдаьттеи 49 миллион кубически метр гази яккха. Белгалдаккха доагlа из декхар сунженски мехкдаьттахошта вноткъалеи чоалхаьен хилар. Хlана аьлча, уккхаза хьадоахаш дола мехкдаьтта кlеангдаларца, мехкдаьтта доалла тlоанаш эlамигдаларца дувзадена мехкдаьтта дукха доаккхалац.

Мехкдаьтта доахарий балха новкъарло еш кхыйола факташ а я: бурув теха яьнна тохнама скважинаш «Сунжанефть» НГДУ-га хlанзалца хьаккхаьчаяц. Цудухьа 1976—1981 шерашка мехкдаьтта запасаш дукхагlа хилац. Цу дерригача шерашка соахка № 83-3 йолча кердача цхьая скважинах пайда эца болабаьб.

Хlаьта а, халонаш яна а еш, сунженски мехкдаьттахой коллективо толаме кхоачашъю шоай планови заданеши социалистически декхараши. Коллективо боккха низи хьинара тlаухийт цу гlулакха, къаьстта укх тlеххьарча шерашка хьахиначa хьалашка мехкдаьтта доаккхилга лакхдара керттера торо йолча скважинай къаьнарча фондаца болх беча хана. Мехкдаьттеи гази яккхара план толамца кхоачашъе аьттув баьннаб геолого-технически мероприятеш, скважинашта капитальни ремонт яра, тlоанашта низ тlалоаттабара балхаш комплексно чакхдахара чотах. Масала, соахка оттаьча технологически режимагlа болх беш йола скважинаш 71 процент яр.

Белгалдаккха доагlа, эксплуатационникаш кхоачамбола lалашбац спецтехникаца, выкидной линецтеи мехкдаьттаи газеи проводаштеи ремонт яра эшача лотораш деча материалаца. Балха тlа lаткъаш да дукха газ йолаш йолча скважинай выкидной линецка гидраташ хьахилар а. Цу бахьанагlа соахка берригача низаца болх беш хилазар № 1 йолча бригаде итт совгlа скважина, № 2 йолча бригаде — ялх скважина.

Технологически режимаш белгалдоахаш дола мехкдаьтта хьакъестаделга кхоачалдара тlаерзаь хоалуш пайда луш йола геолого-технически мероприятеш чакхйоах скважинашка. Царех да скважинай бурув тохача доалонна соляни серни кислотаца обработка елга, шифа фаза йолча чопаца, бутил-бензольни фракцеца обработкаш елга, лакхаокислени битумца селективни обработкаш елга, чопаккислотни топпаракислотни обработкаш елга. Боккха пайда гу лифтови турбаши выкидной линеши lн дlа-юха лелаеча установкай гlоаца парафинах lоцlенъяро, иштта лифтови турбаш лаьрххlача турбинашца парафинах lоцlенъяро.

Белгалдаккха доагlа, «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьтта доаллача моттигех пайда ийбеча практика мехкдаьтта доаккхача, хьагулдечен дlаухийтачеи системе гучаовл тайп-тайпара башхалонаши lоткъамаши. Хьалхарча даькъе из да насосно-компрессорни турбашкеи мехкдаьтта промыслови коммуникацешкеи парафини асфальтно-смолисти хlамаши интенсивно хьаlовш хилар. Уж халонаш нийсъялара бахьанаш да скважинашкара хьадоагlа мехкдаьтта кlеангдалар, тlоанашка температура лоха хилар. Кlувнаш lовш хилар эзлу Заманкульски а Карабулак-Ачалукски а мехкдаьтта доаллача моттигашкарча скважинашка.

Карабулак - Ачалукски майдан тlа уж санна йола скважинаш пхиъ мара яц, цу скважинашка кlувнаца цхьана парафин а ув. Заманкуле скважинай кlалхарча мела баррески тlоанашка болх беш йолча насосно-компрессорни турбашка юкебуж из кlув. Уж санна йола скважина уккхаза шийтта я. Еррига а баррески скважинаш мехкдаьтта промысла болхлоши тохкама партешеи лаьрххlа теркам тlабохийташ я. Тохкама прибораш lочуйохийтача хана, уж lочуйохьялара регистраци ю, кlувна пробкаш цу тlоанашка меллай хов. Из гlулакх ларде а эьца профилактически мероприятей график оттаю, кlувнаш доладеча растворителашца е еза обработкаш белгалъю.

Карабуланско - Ачалукски майдашкарча скважинашка кlувнаш уьш хиларца къовсам лоаттабара дlайхача хица обработкаш елга, лоацача хана скважинашкара фосфировани тlоадал хьагулъелга юкъедоалададъ. Заманкульски майдаш тlарча баррески скважинашка кlувнаш гул ца далийтар духьа обработка ю дlайхача мехкдаьттаца, бутил-бензольни фракцеца. Цкъа обработка яьй аьнна lоцlен ца луш хул пхьайола скважинаш, царца хоза наьха санна къахьега деза. Парафинаш ца lайтарна къовсам къаьнарча методагlа лоаттабу — дlайхача мехкдаьттаца, lанарца, хица обработка ярца.

Дlадахача шера 24 скважина гонахьарча бурув тохача зоне болх чакхбаьккхаб 64 операци а еш. Цо торо еннай кхы тlа а кхо эзар совгlа тонн мехкдаьтта даккха. Из болх укх карарча шера а дlахохьош ба.

1981 шера тlоанашта низ тlалоаттабара ах миллион совгlа кубически метр хий тlоанашка lочудохийтаргда. Цу гlулакхо торо лургья Карабулакски - Ачалукски майдана разработка яь яллалца йолча хана мехкдаьтта кlеж еттийташ даккха. Из способ кхыяреш пайданагlен эффективнегlен я.

«Сунжанефть» НГДУ коллектив хьалхалаттачарех я Сунженски районе гlолла меттел, «Грознефть» объединене гlолла а. Даим тха коллективага хьалхле йолаш дlайолаю планови заданеши декхараши ханал хьалха кхоачашдара тlаерзаь яхь.

Сунженски мехкдаьтта доахараша беррига шоай низ ханал хьалха карарча шерен цхьайтталагlча пятилеткан планаш кхоачашъяра тlабахийта къахьегаш ба. Массехк шера дlалаьрхlача управлене тlехьаюсаш йола структурни подразделенеш яц. Къахьегаме хьалха латташ хьабоагlа мехкдаьттеи гази яхара цхьоалагlча класса мастер Н. П. Летников, операторш В. А. Гладков, М. М. Лифоров, И. И. Круглов, А. В. Бескорнева, Х.-М. Гаджиев, слесарь - ремонтник И. У. Евлоев, газоэлектросварщик И. Г. Зибров, кхы дукхахбараш.

А. ВАКАЛЮК,
«Сунжанефть» НГДУ производственно - технологически отдела воаккхагlйола инженер-технолог.

Культуреи вахари

ТРЕТЬЯКОВКА—ЭРСИЙ ИСКУССТВА ДЕГАОНДЛО

Россе культурни историе цхьаккха а йицлургйоаца ха я — 1856 шу. Духхьал цу хана, 125 шу хьалха, хьае йолайир эрсий мецената Третьяков Павела картинай коллекци, хlанз массанена а йовзаш йола Москвера гlоръяьнна йола Третьяковски галерей. Уж картинаш ийдеш цо кхоачашдора шийна дагалаьттар — эрсий къаман искусства хlаране чухаха йиш йола музей хьаяр. Хlанз из музей, Третьяковски галерей, дуненна йовзаш я.

Дувц Королев Юре — галерея директора, СССР художникий Союза правлене секретара:

— Галерей кхоярца Третьяков Павела гlо даьд эрсий изобразительни искусство дегlайоалае. Цуи галерея нийса хоададаьд картинай керттердар фуд. Из — художникаш халкъацара, общественцара гlулакхаш, цуи шии лаьттанцара гlулакхаш, халкъо тlаэцаш а кхеташ а йолча, шии мехках, цунна карагlдийнарех, сига хоавлах докхал дайтача изображене форме...

Третьяковка кизга тхов, догам даьча кхерех етта кирпичашк палачиникашк йолча цlеча кирпичашкий здане дагайоахийт эрсий терем. Цхьаьна а кхыча хlамах тараяла йиш яц из здани. Иштта хилийта лаьрхlа хиннад из Третьякова lалаьмате дикача эрсий художникаца Васнецов Викторица цхьана, хlаьта хьалъяьй кхерах гlулакхашта болча эрсий говзанчаша. Терема фронтона тlа словянски язаца яздаь да дешаш: «Хьаьй 1856 шера Москвана совгlата дlаеннай 1882 шера».

Революци хиначул тlехьагlа В. И. Ленина кулг яздаьча лаьрххlача декретагlа национализаци йир галерейна, халкъа музей а еш. Хlаьта Пачхьалкхен Третьяковски галерей цунах ала аьнна предложени яьр Ленин ва.

Цу хана коллекцеца яр йиъ эзарнел кlеззига совгlа произведени. Хlанз я 57 эзар, хlаьта царна юкъе я Андрей Рублева «Троица», Илья Репина «Иван Грозный цун воl Иван», Василий Сурикова «Боярыня Морозова», Александр Иванова «Явление Христа народу» санна йола шедевраш. Хlанз из эрсий хинна ца lеш, дукхача къамех латтача советски искусства собрани я.

— Духхьал музей хинна lац, школа а я.

— Третьяковски галерей из духхьал коллекци, хьалъэкха дадаш картинаш я доладаш йола залаш хинна lац. Из я халкъа искусства хоадалах, хlара сага из ца хилча мегаргдоацаш хиларах дувцаш йола школа. Масала, хьинаре болх бу тха галерее шоллагlча классера барашкара деиз иттлагlча классерчарга кхаччалца болча дешархоща. Уж хьеж картинашка, ладувгl лекцешка, хозадар довза, кхетаде lомалу. Картинай репродукцеш а ийце заводашка, болхлой коллективашка, юртара къахьегамхой болча ух галерее болх бераш. Искусство кlоаргагlа йовза безам бераштa дукха шераш хьалха хьабийла а дукхача предприятешка хlанз болх беш а я культура халкъа университеташ.

Хьахиннай предприятешка дlа а ухаш беча балха кхы цхьаькха, геттара шийтайпара йола форма а. Уж я чу хьалъэхка ядаш гlорданьяьнача картинай репродукцеш, факсимильни изданеш, графика а йолаш, хьаьтоттаь скульптураш а йолаш йола лаьрххlа кийчъь вагонаш. Уж нийсъяла йиш я вай мехка тайп-тайпарча мишигашка: Россе юкъерча оаса тlа а гаьнарча Сибарегlа а, БАМа трассашка, Полярни гонал арахьа, юкъерча Азе. Ала йиш йолаш да, практически берригача мехка йовзаш я Пачхьалкхен Третьяковски галерея хозанеш.

Третьяковка шерашш а шераургйоалаш а я.

— Третьяковка хlанзарча здане чу гоття я наха а картинашта а. Тхо шердала лерхlаш да, керда залаш хьал а ль. Чlоагlа безам мабий, масала, Врубела «Принцесса грёзы» яха lалаьмате доккха сурт. Из картина алхха цкъа бlаргадайтад революци хилалехьа Нижегородски ярмарке, цул тlехьагlа хьоарча а даь дlадиллача дена уллаш да. Иштта гlулакх нийсденад Брюллова «Осада Пскова» яхача картинаца а. Вокхал эlамагlа йовцаш произведени л из а... Лоацца аьлча, галерее ухача наха гу Третьяковка хозленех духхьал цхьа дакъа, доккхагlа дола дакъа, запасникашка уллаш да.

Тханцига хьаергья керда реставрационни мастерскеш, хранилищаш, музеи керда технически центр. Капитальни ремонт е езаргья къаьнача здаена. Амма уккхаза укх тайпара проблема отт, мишта ютаргья ца хувцайолийташ музеера микроклимат.

Цкъа музее ухача наха но дикагlа доландаь хьайийлар оаха дукхача шерашка къайла лаьтта здане цхьаьккха наlараш. Хlаьта уж шlараш древни эрсий живописа уникальни собрани йола иконаш доахкача залашта юхке яр. Духхьал массехк ди даьлча гучадаьлар тха реставраторашта Рублева киста иконех lалаьмате дикача цхьаннеа тlа башха холуш а доаца хувцамаш. Фу хинад? Кlеззига хувцаенна хиний микроклимат.

Хетаргахьа, баъ луш хила безаш ба картинаш а — нах санна, хьаьдача климатага, хьаьдача атмосферага довл йхараш.

— Хlама тlаккхетий Третьяковка фонда?

— Хlаа, дукха кхет. Хlара оршот дийнахьа хул галерее экспертни советаш, цига кхухь дукха хlамаш — подлинникаш, дага а ца хинна балхаш, копеш, нийслу подделкаш а. Оаха маьхаш уттаду, картина бокъонца из долчо да яхар дий хьож, дикагlа дараш ийду. Хlаьта хlанз болаш болча мастерий картинашка-м художникий мастерскешна е выставкашка хьажа а эца а йиш я. Уккхаза-м дукха а кlеззигагlа я проблемаш. Дукха ха йовцаш, масала, хилар Москве книжкай иллюстраце выставкаш. Оаха ийцар кхо бlаь гаргга дикагlа бола графически болх. Тlеххьарча хана ийцад 60 гаргга живописни гате.

— Ухий-теш Третьяковка картинаш довзон дахьа?

— Тха коллекцецар произведенеш дунен тlарча дукхача докнхийча мехкашка хул. Тlеххьара, сона диц ца лу хlама да ФРГ хинна эрсий реалистий деноаш. Цига тха картинашта экспонировать даь ца lеш, музыкальни а литературни а концерташ хилар, Москверча шин театро спектаклаш уттайора. Эрсий искусствоцара безам вlалла дага а ца хиннача бесса боккха бар. Хьалха а санна интенсивно дегlаухь социалистически мехий музеешцара тха бувзамаш. Третьяковка дlахо царна цхьана дергдолча балхий планаш уттаеш да тхо хlинз укх сахьате. Царна юкъе да lилман тохкамаш а, реставрационни балхаш а, вlаши хувцаш выставкаш яр а.

— Хlаьта доладе мичад «Третьяковка» яха официальни дош...

— Хlаа, хьо бакъ ва. Из музейх халкъо тилла цlи я, хьамсара, дега чудужаш бокъонца дола эрсий дош да. Долчча бесса аьлча, халкъа музей я Третьяковски галерей. Хlаьта цун 125 шу дизар а халкъа цlей да. Чlоагlа дукха еза наха Третьяковка. Моллагlча дийнахьа вел хьо из хьаьллача хана — йоккха аргlа гургья хьона латташ.

Николай НЕЙЧ.
(АПН).

Юрташкарча къахьегамхошта ДУКХАГІА ТЕРКАМ

Дукха ха йоаццаш Грозне хилар Нохч-ГІалгІай респотребсоюзи совета собрани. Совето йийцар «КПСС XXVI съезда решенешцеи КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева докладацеи дувзадена республика потребительски кооперацена хьалхашка латтача дехкарех» йола правлене председателa М. А. Мамиева яь доклад.

Докладчика дийцар, республика кооператораша итталгІча пятилетка план 14 декабрь тІакхоачаш ханал хьалха кхоачашъярах. 248,6 миллион сома боараме хилар 1980 шера розничи товарооборот, 1975 шерачул 60 миллион сом совгІа. Ханал хьалха кхоачашйир планаш общественни кхачани кооперировании промышленни предприятешa тІех кхоачаш хилар иштта заготовительни оборот а.

Шеръелнай хІанзарча хаьарча универмагий, торгови комплексий, хІара дейна хоаттача товарий тикай, ресторанийн, кафе, столовей сеть.

Чакхъьяьнача пятилетке баь пейда 50 миллион сома боараме ба, НийслагІча пятилетке баь хиначул 11 миллион сома дукхагІа ба из. Цу тайпара толамаш дахарагІа дуккхача предприятешта Респотребсоюзен Центросоюзен правленей, пачхьалкхен торговлен потребительски кооперацен балхахой профсоюза Центральни комитета карара кара тела ЦІе байракхаш. Сийлен грамоташ, дипломаш тийнай.

Дика дІадоладьаьд цхьайтталагІча пятилетка хьалхара шу а. Хьалхарча квартало итогех — розничи товарооборота план 103,8 процента общественни кхачан 106,5 проценти кхоачашъяьй Назрановски райпо коллективо. Кхоачашъяьй укхаза план кхыча хьокхамашта а. Назрановски райпо коллективана еннай Респотребсоюзен профсоюза ЦК-ен карара кара тела ЦІе байрах а 3400 сома боараме ахчан преми а.

ШоллагІа моттиг а лун Нохч-ГІалгІай потребсоюзен профсоюза обкомен карара кара тела ЦІе байракхи 1500 сом ахчан премии хьожаьй Производственни комбината коллектива.

КхоалагІа моттиг яьккхай Веденски района кооператорий коллективо. Цунна еннай Нохч-ГІалгІай потребсоюзен профсоюза обкомен карара кара тела ЦІе байрах.

Юрташка баха них Іалашбара яьржача яхье толамаш дахарагІа а 1981 шера хьалхарча квартала план кхоачашъярагІа а сийлен грамоташ хьожаьй Ножай-Юртен Наурски районашта. «Кооплектехсырье» яхача республикански базане.

Кердача пятилетке старт біубенна яь кооператораша, хІаьта тІайида социалистически дехкараш толамца кхоачаш а ду.

Амма, докладчика доклада тІа а пренеех къамаьлаш даьраша а яьхача тайпара, гІулакхаш массанахьа а леттеш дика. Массанахьа а биззе а пайда эцац резервех. Ира проблема а йолаш латташ да наха деча гІулакхий дикалахи хІана кхашка баллаш деш болча юрташкарча къахьегамхошта йоагІаш йола терко ярахи дола дешаш. ХІана а моттигаш нийслу кхачани промышленни товараш тиешка доацаш. Маьхи маьиха-булочни изделеши йоацаш а хул моттигаш. Юрташка бахача наха эшаш дола товараш аралецара бокъонца пайда эцац производствени низалех.

Цхьайттара кхоачамбоацараш да юртбоахама бийдал кийчъеча, кооперативни гІонна дола боахамаш хьадеча. ХІана а ерригача кооперативашка хьалъяьлц доахана, же, хьакхарчий фермаш, коа тІарча салхазарий фермаш. Уж вІашагІйохкара дош геттара мела къестаду.

Советe къамаьл даьча Советски райпо правлене председателa новкъоста Асхабова дийцар, коллектив биъ бетта планах толамца лоархІаь хиларах. Цо Іоттараш йир йолаш яраш тиша а чухерцарга дІахьача а йоллашеха, шоай юрташка ергьа яьке мара гихашта помещенеш хьал па еча юртий Советий председателаштен колхозий кулгалхоштен. Из гІулакх чІоагІа Іатакъ юрташка бахача наха товараш лоаттадара.

Надтеречни райпо правлене председателa новкъоста Байсуева аьлар, района берриге кооператораш «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта» яхача девизагІа йоалаенача ихьа юкъебахаб. Цо дийцар нийдархошта дика гІулакхаш деча, цхьаккха наьха лотиьам боацаш болл беш йолча хьалха латтача коллективех. Къаьстта теркаь тІабахийта безаш хІама да ма Іуй бригадаш Іалашъяр. ХІаьта уж районе 200 совгІа я. Уж я эггара гаьнагІча моттигашка, цудукхьа царна эша гІулакхаш дара транспорт тІатоха езарга района.

Советe къамаьл даьча Сунженски района «Продтовары» объединене директора новкъоста Ведевкос дийцар нийдархоша шоаш юоашта гІулакхаш деча тихашта эшарех. Кест-кеста кхукъ цига расфасовка яьза дола товараш, цо чІоагІа чоалкане берзабу болх. Цо яра оттадир Орджоникидзевски станица торгови база хьалъяра дош. ХІана йолаш йола склад тийгъьенай.

Къамаьлаш даьча кхьабараша дийцар материально-технически база шерьяиза ира хиларах, йолаш йолча тикашта реконструкци е езаш хиларах. Іоттараш йир холодильни боахама тІакьожам лоаттабе безаш а цун болх тоабе безаш а йолча ремонтно-монтажни комбината. ХІаьта раьза боацаш къамаьлаш хилар кооперативни средсташ лораяра гІулакх эсала лоаттадерий хьакъехьа.

Совета собране дийнача дешa хьакъехьа йоагІаш йола решени тІайийцар.

С. ВОРОНИН.

ДЕШАЦА А ГІУЛАКХАЦА А

БІаьстаи ахкани, юкъа лаьрхІа вІашагІ а елла Сунженски районе хІанз болх беш я райпотребкооперацe балхахой, бытовикаш, дунен халкъашта юкъе тІеххьарча ханнарча событеех беседаш еш бола политинформатораш юкъе а болаш йола 13 агитбригада.

Культура учрежденей балхахой кест-кеста хул фермашка, механизаторашка болча, цар хьашташи эшараш дова.

Иштта, Галашкарча культура ЦІен директора М. Х. Черкиева, Мужичарча юрта ЦІен директора Б. Балаева, Кирова цІерагІча колхоза клуба заведующий В. А. Мироновас хан-ханнахьа арахец колхозийн совхозийн коллективашна «Молниш», пенгазеташ, цар тІа дувц боахамий вахарех, толамех, кхоачамбоацарех.

Къаьстта дувца безам ба са Серноводскерча культура кхуврчех. Культура ЦІенна керте латт укхаза Эльмурзаева Зара — шийи болх безаш а берриг низ ше каралаьцача гІулакха тІабохийташ а йола саг. Укхаза я хьинаре болх беш йола 12 сагах латта агитколлектив. Самодеятельни артисташ хиниаб тракторно - кхаш леладеча бригадашка, «Серноводск Кавказский» яхача курорте, колхозийн совхозийн хьайбаш леладераш болча. Цига уттадаьд тайп-тайпара программаш йола концерташ.

Духхьал тІеххьарча хана яь агитколлективо Ленина цІерагІча колхоза №№ 1, 2 йолча шурий товарни фермай, цхьоалагІчен шоллагІчен тракторни бригадай къахьегамхошта хьалхашка массехк выступлени.

Программашта юкъе да хІанзарча ханара иллеши халхараши. Хоза гІулакхаш гойташ а идейни чулоацам лакха а хиларо, чІоагІа тІаува наьха теркам агитбригада балха. Укхаза йир укх темаех беседаш: «КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъе», «Хьинаре къа а хьегаш белгалдоаккхаргда вай цхьайтталагІча пятилетка хьалхара шу», «Юрта боахама производство айяр — дерригача халкъа гІулакх», «Парте тІахьех керда толамаш дахара», кхыяраш.

Культура цхьаькха лоархІамe кхуврч ба библиотека. Цунна керте латта Хадкиева Хьава — къона, хьинар дола балхахо. Цифраш йовлаергьа аз: 2552 саг ва цуя библиотекера книжни дилла дешаш. Царех дуккхинешта Хьавий новкъосталагІа дезаденнад книжка — шаьней хьаст.

Хоза кийчъяьй укхазара стендаш, тематически книжкай выставкаш, тІемах къахьегамен сийлен уголок. Из дерригa а даьр Хадкиева Хьаван цуи общественни гІончашиа ба.

Цхьабакъда, са дувцар кхоачамболлаш хургдац, Хьава ше кест-кеста боахама бригадай коллективашка хулаш хилар белгал ца даьккхача. Цо беседаш ю нахаца, цар дІадехараш, эшараш фуд хьож, башхе книжкаша безам боацача сага цхьа дахар-денар дувцача хана деша юкъе денача хІамай хьисапе дувц хозача, сакъердамеча книжках, иштта вовкихашвоаккхаш литература деша воаккх.

Дукха ха йоаццаш № 1 йолча тракторно - кхаш леладеча бригаде «Керттердар — наьха вахара хьал тоадар» яхача темах беседа еш. чІоагІагІа эшаш дола товараш кхай тІа дІа а кхухьаш дехкача бакъахьа хургдар яха дош механизатораша гІоттадича, цу гІулакхага хьажа лаьрхІар Хьавас. Масехк хаза яха йийзар цуя из дош нийца райпотребсоюзе. амма ше дага лаьцар кхоачашдир: хан-ханнахьа ух хІанз автолавка эггара чІоагІагІа эша товараш а йийе кхашка.

Дукха дика хІамаш дувц кхашкарча къахьегамхоша Серноводскерча культура ЦІен директорахи цу юртарча библиотекарахи. ХІаьта уж къамаьлаш хозахета деш а дац, кІана аьлча, цар доазийтад цига бахача наха парте дош, цар дегаш керда къахьегама толамаш дахара ура а уттадеш.

Дуккха декадераш дувца йиш я Ассински станицерча культура ЦІен директора Л. Мишустина, библиотека балхахой Е. Нагорнайи Л. Макартычевайи, Галашкарча библиотекара Н. Костоевай. дуккхача кхычар хьакъехьа. Массаза раьза болаш тІанийбу уж механизатораша. «Молниш» тІен «Къахьегама листокаш» тІен кІирагІа цкъаза араювл яхь яьнача звеньяй балха итогаш.

Цо айду бригадайн звеньяйн хьинар. ДІа-юха уха автоклуб хул районе ерригача колхозашкен цар производствени участкашкен, хІаьта массанахьа а дика тІа а ийю цуя агитбригадаш.

Къаьстта хозахет зрителашта юмористически дувцараш, музыкальни школа хьехархочо А. Писаренкос довха яалеши частушкаши.

Воахамий кулгалхоша, бригадираша, механизировании отрядий начальникаша агитколлективаш ляхача дийлахьа дІакхайкеи гулбенаарашта хьалхашка звеньяшта юкъерча социалистически яхьа итогаш. Культура учрежденей балхахошка цхьана тІахьех пар шоай къахьегамкой тІайица социалистически дехкараш кхоачашдара, механизированни звеньех дикагІа бараштa юкъе а дикагІа барашка. бІаьсти юя культураш дІаюни белгалбаьнарашка толамаш даькъала дувцаш телеграммаш кхухьийт.

Иштта, хьалхара телеграмма кхаьчар В. Козлова юарташ лелаеча механизированни отрядага. Цу тІа яздаьдар: «Къахьегамe шуга дулургдоацаш хІама дац, хозахета деш дац шун сий! Оаш доккхий толамаш дахар лов тхона. Ираз долаш хилда шун вахар, ка кийла балха тІа!».

Иштта, дешаца а гІулакхаца а кхоачашъе гІерт тхо КПСС XXVI съездо тІайица решенеш.

Ф. ДЕШИЕЕВА,
Сунженски райисполкома культура отдела инспектор.

ЛоархІаме дешаш дийцар

Укх деноша хилар КПСС Грозненски горкомерча Іидеа-атеистически интернационални балха лостам телара йолча городской совета заседани. Из хьайийлар парте горкома секретара Л. П. Белоглазовас.

Заседане дийцар Нохч-ГІалгІай гІишлон управлене аьшкабетонийн конструкцей завода базови партийни организацe коллектива юкъе беча атеистически интернационални балхах дола дош. Цу хьакъехьа информаци йир завода партбюро секретара И. В. Норенкос. Из дош дувцача юкъе дакъа лаьцар Грозненски мехкдаьтта института доцента Б. А. Акиева, пачхьалкхен университета доцента Е. П. Кавнацке.

Совета заседане иштта дийцар Химикий культура Дворецe КПСС XXVI съезда указанешка хьежжа къахьегамхошта юкъера интернационални атеистически болх чІоагІбара хьакъехьара дош а.

ЖБК заводен Химикий культура Дворецен болх тІеххьарча хана дикка айбаь хилар теркал а, цаь совето белгалдир атеистически интернационални кхетам луш беча балхацара дукха кхоачамбоацараш, коллективе а микрорайонашка а дайнах телаш бола нах хилара хьал довза гІерга эсала лелаеш, лоархІаме циклех йола лекцеш кІезига еш, цу балха организацей кулгалхой кІезига юкъе ухаш хилар.

Цу организацешка атеистически интернационални болх дІахо тоабара тІаерзаь рекомендацеш тІайийцар совето.

Н. ПАВЛОВ.

Доззол дехьара

БОЛГАРИ. Сливенски пионерий цІагІа вІашагІъелла «Траннйче» яха берий халкъара ансамбль — мехкa эгара чІоагІа йовзаш ярех цІ я. Художественни самодеятельностан цхьалагІча республикански фестивале къолача халхархошна дошо медаль яьккхай. «Траннйче» толаме концерташ уттадеш я шоай мехка а доззол арахьа а.

СУРТА ТІА: халхара коллективана юкъе дакъа лоцараш.

БТА — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ПАРГІАТОНИ ПРОГРЕССАН НАЬКЪАГІА

Антиимпериалистически, антиколониальни чІоагІача лардаш тІа африкански халкъаш вІашиа кхетадара наькъаца белгалдаьд дунен тІа массе а моттигашка Африка мукъаьннихара Дин. Африка къулбехьарта халкъаша лоаттабеча къовсама мутІахьа хилара кІирен. 1963 шера 25 мае континентa тІарча 31 мехка пачхьалкхенаштен правительстваштен керте латтарий I конференце Аддис-Абебе вІашагІъеллай Африканосни цхьоагІон организаци (ОАЕ).

Цу хана дена чІоагІа хувцаденнад Африка политически сибат. ОАЕ членаш я хІанз 50 пачхьалкхе. Дунен халкъашта юкъерча арене царех дукха дукхагІьяраш кхохнам кІаьдбера, машара, герз дІадаккхара тІо хьа я. Индийски океанах машаре зона яра, хІаьта Африках — «ядерни» йоаца зона яра тІехьа я. Континентe хьахиннай политически социальни прогресса. тІеххьтІеххьагІа кхача мехкарча капитала, моттигерча йоаккхача буржуазе, феодалий воаццеш дІаяхара наькъагІа дегІадоагІача къонача мехкий бокъонца йола сообщество.

Африкански мехкаш шоай лоІаме хилар чІоагІдаларо корагІа йоах Америка ВІашагІкхийтта Штаташи НАТО гІоллара цар союзникаши. Царна лоаре шоашта карера даьлна дунен цу даькъа доал делга юха бе долла, колонизаци юха оттае. Вашингтоно вІалла аха а ца хеташ дІакхайкадаьд Африка «США вахара лоархІамеча хьаштий зона» я, аьнна. Р. Рейгана администраци цхьаккха хІамана сагота а йоацаш шоай лоІамерча мехкаштен къамий - нортамукъаьлен боламаштен «террористаш» яха ярлык тІалетаю, духхьал шоашта баьнахьа хеттача тайпара уж мехкаш даха гІертар мара цар бекх а боцаш. Расистски ЮАР-ацара хьоашал чІоагІду цо, могаю «прифронтовой» оалача пачхьалкхенашта духьала лелаю духхьалара агресси.

Малхбузехьарча мехкаша шоай тІема - стратегически плацдарм лоархІ Къулба-Африкански республикех. Уж гІерт континентах тІема-политически конфронтаце арена е, африканцашта юкъе юкъ йолла, шоай милитаристски политикана уж юкъеола, хьалхо цига керда тІема базаш, вІашагІъехк тІема блокаш. Из деча хана керттера низ дегІаахара революционно - демократически никъ хержача пачхьалкхенашта духьала берзабу. Монополистически капитала хьаштан кхоачашдеча малхбузен державашта доал дерий гІонарашта вІалла чаме хетац дунен халкъашта юкъера экономически гІулакхаш цхьатарра бокъонаш хилара демократически ларда тІа даха яхаш африкански общественносто дІадехараш.

ВІалла а цунна тара йоаца позици я Советски Союзо лелаер. «...Африка — из африканций шоай вахара хьаштий сфера я, кхы цхьанне а йоацаш, — аьнад Л. И. Брежнева. — Тхо тІехьа да шоаш дегІаахара никъ Африка халкъаша шоаш белгалбара, царга из паргІатта харжийта раьза хилара». ХІанзарча хьалашка Африке а дерригача дунен тІа а кхерамзлен лоархІаме фактор хинна дІаоттад социалистически дегІайоагІачен пачхьалкхенаща вІаши гІулакхаш леладелга. СССР-ах Африка халкъаша лоархІ дерригача доаькъошка реальни прогресс хилийтара тІехьа, паргІата а шоай лоІаме а дегІаахара йола бокъо бахьан долаш лоаттабеча къовсамера союзник а тешаме доттагІа а.

ЛИВАН: ЮХА А ХЬАЛ ТЕЛХАД

ТІеххьарча хана юха а чІоагІа телхад Ливанера хьал. Цхьан дийнахьа а соцаш дац израильски военщина леладу агрессивни гІулакхаш правохристиански низашен сепаратисташен лелаю провокацеши. Бое а бу, тхов кІийле йоацаш а бутт машаре баха нах — ливанцаши палестинцаши. Донкха зе хул [illegible] йийкъан цІий Іоухийташ беча тІема юкъезаш йолча Ливана экономикана.

Ливанерча кризиса керттера бахьан — Тель-Авиве экспансионистски низкъ агрессора гІулакхаш хьал а лоацаш могадеш йолча ВІашагІкхийттана Штатий поливики. Ший лоІамерча Ливана духьала дунен халкъашта юкъерча терроризман пиратстваш лелаю- зудаме акцеш Израила дукха лоаттадеча эггара кердагІа долча американски герзаца деш хІама да. Из деча хана Вашингтон гІерт ше «машара тІехьа во» аьлийта, дувцар цаІи леладер кхы тайпе а долаш «сабар хилара», «политически наькъаца конфликт къоаста яра» тІа а хьехаш.

Империалистически агрессе де лерхІар а гуш да — ливански къамий - патриотически низашен палестински сопротивлене боламаш хІама тохар. Ливанах ши дакъа дар, лергагІа а чІоагІа а Тель - Авива экспансионистски гІулакхашта духьала йола. Палестина Іарбий халкъа шиі гІулакхашта доал даран шиі пачхьалкхе хьаяран хилиза аргІоаца къаьман бокъонаш сихха Іалаштъяра тІехьа йола Сири мельар».

«Лаьтта — фо» яхача классагІа йола сирийски ракеташ Ливане оттаяра гонахьа чІоагІа пропагандистски хабараш арадаьхад США-си Израилен, сирийски оагІоно из гІулакх ливански территоре тІа сирийски ши вертолет чу а яйташ Израила яьча агрессивни акцина жоп луш даь хІама да аьнна цу сахьате а долтча беса а дІахайкадаьь доллаше. Дагалохийта доагІа Ливане латта сирийски біуннаш цуи законни правительства дехарах Іарбий мехкий лига решенегІа цига латташ хилари цига машар хилийтара гІулакхаш кхоачашдеш уж хилар.

Уж ракеташ цхьаккха тайпара Израила кхерамаленна кхераме йоацилга Сире белгалдаьккха доллаше а Тель-Авив эггара чІоагІагІа эхь дайнача тайпара ультиматумаш а уттаеш кхерам тІатувса йоласинай, американски оагІонгахьара ше хьалоацаргхиларах тийша а йолаш.

Іарбий дунен тІа Ливанан Сирен духьала империализма, сионизма, реакце низаша леладу провокационни гІулакхаш чІоагІа харцахьа лоархІаш да. Алжира, НДРЙ, Ливе, Саудовски Араве, Кувейта, кхыча дукхача Іарбий мехкаша дІакхайкадаьд Сирена шоаш мутІахьа хилари цун оагІув хьейлаца кийча хилари. Ливанерча хьалах аьлча, из, ливански прогрессивни низий вакалаша дуккхаза дІакхайкадаь махкилара, тоадала деза да территориальни біарчал меттахьа па яккара, цхьоагІон, мехка суверенитета, из Іарбий дунена чуйоагІаш хилара лардa тІа.

ТІЕМА КИИЧОН СОВЛЕ ЯККХА ГІЕРТАШ

ДІадахача кІирагІа американски столице вІашиа дІахьа къамаьлаш деш хиннаб США президент Р. Рейгани ФРГ канцлер Г. Шмидти. Къамаьлаш деча хана керттера теркам тІабахийтад Малхбоалехьен Малхбузенен юкъерча гІулакхашта. Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ракетно - ядерни герз дІаоттадара хьакъехьа 1979 шера декабре тІаиица НАТО решени кхоачашъяра. Доазол арахьарча политически наблюдателаша белгалдоах шиі мехка кулгалхой вІашагІкхетар НАТО совета дукха ха йоаццаш хиннача Римски сессе дийцачоа тІадоадаш хиннад, яхаш. хІаьта цу сессе решенеш, хоаш мадий, кхохкам кІаьдбелга доладара, дунен халкъашта юкъера кхохкам чІоагІбара, герзаш Іоаделга сихдара бола США администраце никъ хьалоацаш хиннилга.

Вашингтоне дийцад иштта экономически даькъе ярьенна вІашдухьаленаш йолаш йолча США-ней ФРГ-анен юкъерча гІулакхий хьал а.

ФРГ территоре тІа керда американски ракеташ дІаоттаярах долча деша хьакъехьара къамаьлаш атта хинна дац, хІана аьлча, Вашингтона авантюристически политикана духьалара, кхохкам кІаьдбара процесс толза па яран кІоаргьяран, машар чІоагІбара - тІехьара болам Малхбузен Европе айлуш латтандаь. «Алхха малхбузера немций хиина ца Іеш, берригa малхбузеевропейцаш а,— белгалдоах «Уолл - стрит джорнал» яхача лоархІаш долча американски газето,— Европе керда ядерни герз хург хилара, къаьстта Европа доазонешка «ограниченни» ядерни тІом бе лаьрхІа дар, цу тайпара конфликт хилара бола кхерам совбаргхиларах чІоагІа сатем байна болга».

Цхьабакъда, цу дерригнех аьлча, Потомака йистошка теркалде лерхІаш бац континента тІа 572 «Першинг-II» яхеи тІкъамаш долен ракеташ дІаоттаяра духьалара Малхбузен Европера болам айлуш латтилга. Цул совгІа цу гІулакхах Пентагона чам беннаб. США тІема ведомстве европейски континента тІа 1500—2000 ракет оттае еза яхаш къамаьлаш а ду. Малхбузен келайоазоно беча хоамах гуш махиллара, президент Рейган тІатеІа Шмидтагара дош даккха гІийртав кердача американски ракеташта йола стартови площадка Малхбузен Европах ергйола, хІаьта малхбузеневропейцех Пентагона ядерни «стратеге амматаш бергбола НАТО решени сихха кхоачашъяра.

МалагІа бе цу харцахьарча тома кІалхарвалара бола никъ? Советски Союзо аьнад НАТО мехкийн СССР-ен гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда ракетно - ядерни средсташ Европе дІаоттаяра моратори оттае вай. Из конструктивни предложени тІехь - тІехьагІа чІоагІагІа хьаллоацаш я ФРГ а кхыча малхбузеневропейски мехкий а общественносто.

В. КОРОЧАНЦЕВ,
Г. КУВАЛДИН,
В. МАТАШ.
(ТАСС).

МНРП: съездагара съездага

Политически а къахьегама а хьинар чІоагІа айденача хьалашка кийчо яьй Монгольски халкъа - революционни парте XVIII съезда.

Юкъьаннарча партийни организацей отчетно - хоржамий собранешка, МНРП аймачни, городий, районий организацей партконференцешка коммунисташа массане а раьза а волаш къобалйир парте чурен арахьарен политика, XVII съезд хиначул тІехьагІарча хана баьча балла итогаш йир. ЧІоагІа хьаллаьцар монгольски коммунисташа а берригача къахьегамхоша а иштта КПСС XXVI съезда решенеш, Советски Союза машар а дунен халкъашта юкъера кхерамзло а чІоагІъяра тІаерзаь керда машара [illegible].

«1981—1985 шерашка МНР халкъа боахами культурен дегІаахара керттера лостамаш» яха МНРП ЦК проект юацилга чакхдаьннад республике. МНР халкъа боахама дерригa доакъошки культурен дІахо дегІайоалаяра дехкараш чу лоацаш йола Іалашъмате йоккха хІама хьадара программа юцаро тешал ду тха мехкарча къахьегамхоша парте политика, авангарде латтар Советски Союза а йолаш долача социалистически доттагІленна чуйоагІача йоашал долча пачхьалкхенашцара доттагІал чІоагІде лаьрхІа бола цуи никъ бизза хьаллоацаш хилара.

Къахьегамхой политически хьинар чІоагІа айдалар хьагойт съезда лакхача толамашца какъадахара а, хІаьта иштта Монгольски халкъа республика 60 шу дизара сийна а яьрнача социалистически яхьо. Кастта хьатІакхоачаш дола деза деноша хьалхарча ах шера плановн заданеш ханал хьалха кхоачашъярца белгалдаха денхар тІайийцад республика дуккхагІа йолча предприятей, боахама организацей коллективаша.

Цу дерриге а гучахьа хьахьожт халкъ ший марксистско - ленински авангарде — МНРП гонахьа кхоталенна хилар, цо кулгал а деш мохк йиззаь йола социализм хьалъяра новкъа болаш хилар.

Монгольски коммунистий аргІанарча лакхагІча форумо баьча, балха итогаш ергьа, социалистически обществa дІахо дегІаахара никъ белгалбергба.

МНРП XVII съезда решенеш кхоачаш а еш лакхагІча пятилетки шерашка социализма материально - технически база хьаеча керда лоархІаме толамаш даьхад МНР къахьегамхоша. Мехка экономически потенциал мел дегІаенай хьаьхоия чакхъьяьнача пятилетке халкъа боахама яьча капитальни вложеней боарам цул хьалхарча 13 шера хьокхамел дакхагІа хиларо. Совокупни общественни продукт тІакхийтта 35 процент, къаман доход — 30,0 процент.

Дика чІоагІъенай юрта боахама материально-технически база. 1976—1980 шерашка халкъа боахама цу даькъа яь вложенеш 22 миллиард тугрик боараме я, карадерзадаьд 276,6 эзар гектар эрий даьда лаьтташ. Шеррача масштабех хьалъяьй юрташна гІишлош. Хьаьяй 13 керда совхози доахъяра базен. Доккхий балхаш дьяд даьгІенашка хий диллара, хьайбаш леладара эша помещенеш хьалъяра. Из бахьан долаш, хаоттама хьалаш дика хинна доацашехьа, юрта боахамий валови продукце шера юкъера боарам 6,3 процент лакхбелар.

Промышленни производства боарам 1,5-за алсамбаьлар. ТІеххьарча шерашка хьал а яь эксплуатаце дІаеннай биъ эзар совгІа культурно - бытовой объект, царна юкъе я «Эрдэнэт» яха монгольски - советски горнообогатительни комбинат санна йола индустре гиганташ, керда хьалъеш латта массехк энергетически гІишло, шерденнад, доагора - энергетически, горнарудий, хьу чакхйоаккхача, йігачен кхачани промышленноста, гІишлош еча материалий индустре производствени низалаш. Цо йиш хилийтай лоархІамегІарча тайпай промышленни продукце производство сага сихи лаьрхІача лакхъе.

Кхоачашдаьд парте XVII съездо хьалхашка оттадаь халкъа материальни вахара хьали культурни боарами лакхъяра даькъера керттера дехкараш: мехка вахаш волча дІамигача а воккхача а сага лаьрхІача 14,5 процент тІаеттаенай реальни доходаш. Чакхъьяьнача пятилетка шерашка хьаьдаьд 741,6 эзар квадратни метр йола наха чубаха цІенош. Доккхий толамаш даьхад унаццІено лорайр. халкъа образовани, культуре дегІайоалаеча.

ДІадахача эха шера чІоагІъенай МНР дунен халкъашта юкъера позицеш.

Уж дерригa толамаш МНРП бокхха идейно-политически организаторски болх чакхбаккхар, болхлой классо, кооперативни братство, къахьегама интеллигенце тІаргІертта къахьегар бахьан долаш хьахинна хІама да. Экономически а социально а дегІаахара керттера дехкараш кхоачашдара къаьстта бокхача лоархІаме хилар тІа-тІа шерлуш а кІоаргуш а латта Советски Союзаца кхача йошал долча социалистически мехкашцен цхьача леладу гІулакхаш.

Социализма материально-технически база хьаяра, общественни отношенеш эргаяьха тоаяра, кердача сага кхетам балара хьакъехьара МНРП программа дехкараш кхоачашдара керда лоархІаме этап хургья воархІагІча пятилетках.

Хьалхашка оттадаь дехкараш кхоачашдара эшаш долча керттерча хьалех цаІ хила дезаргда материальни производство дегІайоалаяр, доагоро - энергетически база дІахо чІоагІъяр. Электроэнерге производство 1,9-за тІаккхетаргья, пятилетка чакх йоаллаш 6,8—7,2 миллион тоннага кхоачадо лаьрхІад кІор боаккхилга.

МНРП хургйолча XVIII съездо белгалбергболча арахьарча политика наьнъо шеко йоацаш теркалъергья дунен халкъашта юкъерча хьалий даькъера КПСС XXVI съезда выводаши оценкаши. МНР социализма арахьарча политика юкъара платформа лерхІаш тІайицай КПСС машара Программа дІахохьош а дегІаккуваш а йола керда советски машара инициативаш. хІаьта уж толамца кхоачашъяра берригa низ тІа а бохийтаргба.

Укх деношка къаьстта раьза долаш белгалдоах оаха, советско - монгольски экипаж космосе яьаро а цо ший дехкар толамца кхоачашдаро а тха мехка къахьегамхой политически а къахьегама а хьинар айдара импульс енна хилар. Из да вай халкъий важарий доттагІала хІама хьадара а цхьана гІулакхаш леладара а низ бокха хилар хьахьокхаш дола хІама, социалистически интернационализм лакха латташ хилара дола керда тешал.

Галзнйн АДЬЯ,
МНРП ЦК секретарь
(МОНЦАМЭ—АПН).

ДРА. Моттигерчеи кхыча мехкашкарчеи журналисташта лаьрхІа Кабуле хиннача пресс-конференце хьагучаьлхай Афганистана Демократически Республика машаре бахача гражданашта духьала контрреволюционераша деча зуламий факташ. Пресс-конференце хинараша дІахьехкай афгански столице къайлагІа шоай тийша болх лелабеш хиннача бандиташкарен диверсанташкарен Халкъа эсарой кхераманен органашек хьадаьккхача кхыча мехкашкара денача герза образецаш (сурта тІа).

ВАХТАР-ТАСС сурт.

Саг хила гІертар...

Вайна чІоагІа хала да хІама довзара нерттера бола, цар новкъосталце сагага 80 процент информаци кхочуш бола ши ниъ: хІама ца хазари бІаргга са доври даим сага дІакъайла хилар кхетаде. БІаргаш дайча, хІама ца хозаш висича къиметтел кхийнача сага а чІоагІа Іаткъаш, теттара ла норзагІа вокхаш хІама да. ХІаьта нагахьа санна веча хана сага из зулам тІакхьачача? Хала да денач хана е хала лазар кхийттача хана бІаргаш лайна, хІама ца хозаш диса, меттаза дола бераш Іомадара торонаш йоваа, хІаьта моллагІа дар санна доацача халача хьале организм яха йиш хилар кхетаде а. Цхьабаньда, цу тайпара бераш хила а хиннад долаш а да.

Советски Іилмахочо Соколянский Иван Афанасьевича шийн вахарах шовзткъа шу гергга йола ха бІаргаш дайнача, къора-меттаза долча бераш кхетам балара болх беш дІаяхийтай. 1923 шера Харькове по вІашагІъеллай бІаргаш дайнача, хІама хозаш доацача, меттаза долча бераш йола школа-клиника. Соколянске кердай йоккха могадо хилар бІаргаш дайна, къора-меттаза йола Скороходова Ольга кхетавица кхеяр. Общество шийн моттиг кораяьй цуна — цунах яздархо, Іилмахо хиннай. Соколянске эгтара гаргарагІа йола гІоана хиннай. «Гонахьара дуне сона мишта довз, мишта хет, мишта кхетаду» яха цун книжка дунен дукхача къамий меттала даьнкай.

Харькове хинна Соколянске школа-интернат, цига деша даьгІа бераш а тІехьа 1941 шера фашисташа йохаяьй. Цигара кІалхарбоала тарденнад алхха бІаргаш дайна, кІора-меттаза волча кхаь сага, цу даькъе Скороходова Ольга а йолаш. Профессора Соколянске деррига а кхухьаяца денэ дІадоладе дийнад.

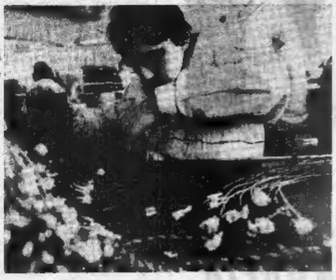

1963 шера дена Загорске хьадийллад бІаргаш дайнача, къора-меттаза долча бераш лаьрхІа берий цІа. Соколянски лэ хьадоллалца ваьха вац, цхьабакъда цун эстафета дІаийцай цун ученика — цу цІен эгтара хьалхара директор хинна дІаяттача Мещеряков Александр Ивановича.

Загорски цІа-интернат хІанз укх сахьате шо санна кхы йоаца специальни дешара заведени я. Укхаза дешаш долча 50 бера хьехаш 50 педагог-воспитатель ва. Йоккха говзал йола педагогаш шоай воспитанникаш юкъерча школа программагІа алхха Іомабаь ца Іеш, уж кьахьега а Іомабеш ба.

Царех ваъ Сиротки Сергей, Лернов Юрий, Корнеева Наташа, Суворов Александр Іалаьмате дика МГУ чакхъяьха ба. ХІанз царех кхоъ СССР АПН юкъерчен педагогически психологе НИИ вІашагІа бола Іилмай болх лой ба, хІаьта вкълагІа вар Сиротки Сергей, бІаргаш дайнача наьха Эррригроссийски общества болх беш а эпирантура программагІа дешаш а ва.

Интерната воспитанниех йоккха группа бІаргаш дайначанаьха Эррригроссийски общества Загорски учебно-производственни предприяте болх беш а цу производстверча общесите вахаш а ва, алапи а пачхахьалкхенгара пенси а ийдеш.

1980 шера «СССР-е бІаргаш дайнача, къора-меттаза болча наха кхетам баларен уж Іомабарен психико-педагогически системаш теоретически кийчъяря практически кховачашъярия» яхача И. А. Соколянскиен А. И. Мещеряковен балха СССР Пачхьалкхен премий еннай.

СУРТАШ ТІА: 1. Дефектологе Институтерча экспериментальни группа педагог Г. В. Васина заняти еш я телетактора новкъосталца Скрипниченко Вадикацен Красовский Колицен.

2. БІаргаш дайнача, къора-меттаза долча берий цІен интерната воспитаница Шацова Ольга школа чакхъяьккхачул тІехьагІа ВОС Загорски УПП болх беш я.

И. ЗОТИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КИЙЧА БА БЕРАШ ТІАЭЦА

Къулбаседа - ХІирий Автономни республике город Орджоникидзена къулбехье, Маьтт-лоама кІал гетгара ховача моттиге улл «Малгобекнефть» НГДУ пионерий лагерь.

ХІара шера укхаза салоІ МагІалбикерча а Грозерча а буруудеттарий, мехкдаьтта доахарий, газ чакхйоахарий бераша. Алхи бераш цІехийцача хана хІара бетта 280 бер долаш бархІ бІаь гаргга бераш хул «Мехкдаьттахо» цІи йолча пионерий лагере. Укх шера шоллагІча июле дІаболалу лагера болх.

— Тахан а тІехьа аьхки салаІа бераш тІаэца кийча да тхо, — дувц «Малгобекнефть» НГДУ профсоюза промыслови комитета председателя Иванова Антонина Васильевнас. — Дукха балхаш чакхдаьхад оаха цу денна лаьрххІа кийчо еш. Лагере чуйоагІа ерригa объекташ хьаьжа, нІираш теха, басараш хьекхи тоаньй хІанзле а. Хамнахьа пионерий лагерь кердача сезона кийчъеча хьинаре къахьийгад тха управленерча ЖКХ болхлоша. Берашта массе а оагІорахьа дика салаІара, унахцІено чІоагІъяра, кердадар довзара мел эшар долаш да лагере.

Хоза кийчъяь бераш дийша дада корпусаш я. ХІара корпусе телевизор оттаяьй. Культурно салаІара дика клуб я. Тайп-тайпарча ловзарашта лаьрхІа спортивни майда, лувча Іаш ба. Лагера шийн радиоузел я. Ловзара тайп-тайпара аттракционаш я лагера хоа оттаяь. Лагере болх беш хул медицински пункт, дІа-хьа ахухьа библиотека.

ЛаьрххІа дика кийчо яьй кхачан блока. Бераша дувча хІамаина лаьрхІа пачхахьалкхено йуча ахчал совгІа МагІалбикерча мехкдаьтта управлене шийн социально-культурни фондера хьожадаьд укх шера лагере салоІача берашта 2400 сом ахча.

Цо новкъостал дергда берашта хІара дийнахьа луш бола кхача дикагІа хилийтара.

Пионерий лагера эшача гІулакхашта массе а хана укхаза болх беш хургья кхоъ автомобиль — цхьа автобуси, цхьа маьхк кхухьа машини, цхьа кир кхухьа машини.

ХІанзехьа йоакхо яьд лагера кулгалхой кержара деша а. Лагера начальникалла хьожаьяй Грознерча цхьан школа - интерната завуч Хрисанова Анна Варфоломеевна. Цу балха дика опыт йолаш я из. Тхьо гаргга шу да цо пионерий лагерашка болх бу. ХІанз кхоалагІча сезоне болх беш хургья из «Мехкдаьттахо» яхача пионерий лагере.

Лагере йоккхагІйолча пионервожателла болх беш хургья Къулбаседа - ХІирий пачхахьалкхен университета студентка Шестопалова Надежда Алексеевна. Иштта хьахерий дІачІоагІъяьб лагере болх бергбола кхыбола пионервожатеш, вокхагІвола воспитатель. ХІанз локаш, хьахоржаш ба вож воспитателаш.

Лагерерча балхах дика кхеташ бола воспитателаш лохилга низткъала да, — йоах А. В. Иванова, — цу гІуланхьа хьежача тхоашта новкъостал дергда аьнна хет сона МагІалбикерча горонаси ВЛКСМ МагІалбика горкомон.

Пионерий лагера вІашагІа аьхки укхаза салоІача берашца тайп - тайпарча йоттамегІа кхетама, культурни, спортивни болх чакхбоаккх хІара потове. Берий хананка хьежже отрядаш вІашагІа а сихе къовача пионерий боквовех хІара бетта болх беш хул Мординцова Володе цІерагІа йола пионерий дружина.

Лагера кулгалхошца цхьана пионерий дружинаш отрядий советаша социалистически ях лелаю корпусаш цІенагІа лелаяра. лагерера хІамаш лораяра тІехьа, цун итогаш ю. пионерий сборашка а пепгаэташ тІа а уж дІайолийт.

Тайп - тайпарча спортивни ловзарий зарница яхьаш чакхйоах, котбаьнараш морально белгалбоах. Болх беш хул «Зизаш кхедераш», «Говза кулгаш», «Къона художник» яха, ашарий, халкарий, литература кружокаш.

Къаьстта терко ю лагере салоІача берашта патриотически кхетам балара. «Тхо Советий Мехка бераш да», «Пионер, комсомолец, тІамиха коммунист» яхача дешашта хетаяь сбораш ю. ТІема а къахьегама а ветеранашца вІашагІкхетараш хул. Наста экскурсеш ю исторически лоархІам болча моттигашка.

Йоакхо ю берий культура боарам лакхбера деша а. Диспуташ чакхйоах «Малав культурни саг», «Иштта бІаргагу сона дуне» яхараш санна йолча темаех. Наьнъашка лелара боккъонашта хетаяь КВН конкурсаш чакхйоах.

— Иштта массе а оагІорахьара кхехкаш хургда тха пионерий лагерера вахар, — йоах А. В. Иванова. — Цхьабакъда, совхха аьхний низткъало дар тха лагере дулхаца баьцадаарашцен бераш ІалашдаргІа гІулакх. Цу гІулакха а хьалхаргІе дийца а дийца торговле организацеш-на барт баьб оаха хан-ханнахьа лагера уж продуктеш лоаттаергйолаш.

Дукха ха йисаац школашкара бераш ахкан каникулашта чухеча. Царна аьхки дика салаІа моттиг кийчъяьй МагІалбикерча мехкдаьттахоша.

А. ВАСИЕВ.

КОНКУРС КХАЙКАЯЬЙ

Нохч-ГІалгІайчен 60 шу дизара хетаяь...

ТІехь-тІаьхьагІа хила драматургически литература дегІадоаладара, лакха художествении говзал йолаш йола произведенеш хьакхоллара, республика драматургашца театрий бола бувзам чІоагІбара, Нохч-ГІалгІайчен 60 шу дизара динача толамашца миньадахар духьа культура министерства коллеге, ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома бюрос, яздархой Союза правлене, Эррригсоюзни Театральни Общества Нохч-ГІалгІайчен отделене кхайкаяьй конкурс.

Конкурс кхайкаяр дуззаденнад вай хахара лоархІаме проблемаш йоаххаш, тема актуальность белгаяло йолча, творчески майрра язьяьча, вахара социальни гІулакхаш кІоарген дикен доашхаш, СССР халкъаш дегІадахкара процесс, царна юкъера доттагІал гучадоакхаш йола, лакха идеи, кІоарга чулоацам бола произведенеш хьахоллара, уж дикача произведенешца профессиональни театрий самодеятельни коллективий репертуар шеръяра.

Конкурса лаьрхІа язъеш йола произведенеш хила еза вай зама дика гойташ, советски Іаьдал оттара а чІоагІдара а этапаш юкъаш. Даьхеп халача шерашка турпала гІулакхашца белгалбаьна советски наьх бувацаш.

Керттера терко тІаоейш хургья Нохч-ГІалгІай АССР вІашагІйоллар, дегІалр, тахвара цун гІоза вахар къаьгта хьагойташ язъяь пьесаш. Конкурса денна я «Зама а турпал а».

ГІадоагІача шера апрель беттага кхачталча я конкурса ха.

Конкурса юкъейода хьалхагІа кхычахьа оттаяна е кепайоазон тІа араяланза йола дукхача а цхьан а чктех латта, нохчий, гІалгІай, эрсий меттала язъяь йола верда пьесаш.

Данъа лаца бокъо я профессиональни драматургий меттел, самодеятельни авторий в.

ДикагІа йолча произведенешта яла хьожаль бархІ премий я, уж пьесаш оттаергья республикански театрашка.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

КХОАНЕН ЙОАККХО ЕШ

Идеологически болх дика вІаштІехьбаькхаб Назрановски ГПТУ-27. Цунна кулгалдеш я училища дешара-кхетама дешашта йола директора заместитель Мерсинова Мухтара Марем.

Училище дешаш я йиІигаш. Из йистелькхача царех барзкъаш тега мастераш хургба. Кхетама болх чакхбоахача дьинарс дакъа лоац училищерча энтузиасташа.

Училище ерригача группашта юкъе КПСС XXVI съезда хетаяь шерра социалистически ях дьржаяр. Яхье баьнираша Іомадора новкъоста Л. И. Брежнева книжкаш «ЗІамига латта», «Целина», «Юхадийндалар». ДикагІа деша гІерташ къовсам латтар, кагирхой комсомола членалла хьаэнаре кийчбора.

Съезд хьаеллача дийнахьа яхьа итог йир. Хотало яьккхар мастераша Л. Б. Котиеваси Л. И. Караченцеваси кулгалдеча № 2 йолча групперча дешархоша. Из группа училища «Сийлен улгатІа» дІа а язъяь, карара кара теля цІе дьипел елар цуна.

Укх шера февраль бетта училище деша боагІа кагирхой вІашагІкхийттар СайлахьбокихЧа Даймехка тІем тІа даньа лоацаш хинначарца. Ветеранашта концерт хьехкар училища художествении самодеятельносто, хьашоашта совгІаташ а делар.

Дерригдунен кхалнаьха ди, 8 март, долча хана «Голубой огонек» яр укхаза. ЦІей дездеча дакъа лаца байхабар Назрановски трикотажни фабрикера шефаш. Укхаза бар ерригача республике бовзаш бола болхлой: № 1 йолча конвейера бригадир, коммунистка, парте райкома а обкома а член, горсовета депутат Султыгова Фатима, ВЛКСМ XVIII съезда цІерагІча комсомольско-кагирхой бригада бригадир Гандалоева Тамара, кхыбараш. Цар дийцар шоай предприяте балхах, хьалхашка латтача дехкарех, балха опыт йовзийтар. Дешархоша художествении самодеятельноста концерт хьехкар царна.

— Цул совгІа, — йоах Мухтара Марема, — тха училище «Живарий, мехкарий!» яха конкурс хилар, С. Чахкиева «Бертий бийсаш» яхача книжках лаьца конференци йир. Къаьстта теркам тІабахийта дийцар къамашта юкъера доттагІал дувцаш дола книжка дакъа. Тха училища агитатораша интернационально-патриотически темах лаьца тайп-тайпара лекцеш еш. Тха бувзам ба Нальчикерча № 4 йолча СТУ, Орджоникидзерча № 2 йолча ТУ. Лоалахой болча кхест-хаста хьоашалгІа ух тхо. Уж а хул тхо долча баьхке.

Училище интернационально доттагІлен клуб вІашагІ йоллаш да тхо. Вай мехкарча а доазол дехьарча я кагирхошца доттагІал чІоагІлург да.

Ленински чтенеш чакхъяхара тематика а дика оттаньй училище. Ерригача группашка Іомаьй В. И. Ленина биографи. Укх темех лаьца лекцеш йийшай: «В. И. Ленина революционни гІулакх дІадоладар» «В И. Ленин — партиа вІашагІйоллача керте лаьттар», «Ленински хьехаме даха а даха, болх а бе», кхыяраш.

Иштта дика вІаштІехьбаьккхаб училище атеистически болх а. Училища библиотекаро Х. Дзауровас библиотеке вІашагІъеллай «Атеиста уголок». Укхаза да ди буллаш дола тайп-тайпара литература, журналаш, газеташ тІара статьяш. Училище арахец «Атеист» яха венгазет. Цун редактор я М. Унахова. Цу газета корреспондентанш ба дешархой шоаш. Бетта цхьа училище «Атеиста ди» чакхдоах. Цу дийнахьа цар динах лаьца къувс, беседаш ю.

К. МАРЗИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
26 МАЙ

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуйранагІа гимнастика.
8.05 — «Мемхаусена лелада заманийна хІамаш» яха телевизионни мультфильм. 1, 2, 3, 4-гІа сераш.
9.45 — А. Шкаврин. «Муггаре а йо!» яха телевизионни спектакль.
11.00 — «ДегагІоза амарш» яха фильм-спектакль.
11.20 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Юртара гІулакхой». Киношпрограмма.
15.30 — «Спортивни классе».
16.20 — «Хьехархара Іалам».
16.40 — Гифшо хьалина вІейтаний лелаьагІа хилард Дениа. Кинопрограмма.
17.05 — «Звездочет». Телевизионни журнал.
17.50 — ДІалакх Халкьа инструментшица хьакъа ашараш лакхара Эррригроссийски II конкурса лауреаташа, города Смоленакара фамилий трио.
18.25 — «Ахааалогизм». Лора беседа.
18.45 — «Тахан дуненa тІа».
19.00 — Советски композиторий вІалий [illegible].
19.30 — «Архитектура-81». СССР архитекторий VI съезда итогаш.
19.35 — «Чамзалар» яха художествении фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Музыкальни оазар» яха телевизионни журнала.
22.30 — «Тахан дуненa тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачей программа.
8.05 — «Шахматни школа».
8.35 — 9.40 — Іалам лоаццар. 4-гІа класс.
9.55 — 10.15 — Евгений Шварца творчество.
10.00 — Французски мотт. Дешара шоллагІа шу.
10.30 — 10.50 — «Эрсий искусство».
11.00 — ПТУ дешархоашта. Л. Н. Толстой хьакъаьла Владимир Ильич Ленин.
11.30 — Н. С. Соколов-Микитова вахара а творчества а оагІонаш.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лакхелара математика. 3-гІа курс.
13.25 — С. Маршака вахара а творчества а оагІонаш.
14.15 — Подготовительни отделеней ладугІархошта. Математика.
14.45 — 16.00 — Къахьегам ваьхача хьехархочоа долча новкъостала.
17.40 — «Саги вавиош». Беседа (нохчий меттала).
17.50 — «Хьалхара оагІув» яха документальни фильм.
18.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалла».
18.20 — «Атеистически темагІа» (гІалгІай меттала).
19.00 — Іилман-популярни фильм.
19.10 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
19.25 — «Энергетика кердадараш» яха киножурнал.
19.30 — «Халкъа депутатий Советашка».
20.00 — «Бийса дика хилба шун, бераш!».
20.15 — Поэтически композици.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Угрюм-река» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Анфиса» яха 2-гІа сери.

I ПРОГРАММА
27 МАЙ

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуйранагІа гимнастика.
9.05 — «Оазовок» яхача телестуде юкъерча Советски Союза Турпалхо, профессорца, юридически Іилмий доктор А. П. Косицина вІашагІкхетар.
9.55 — «Чамзалар» яха художествении фильм.
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа ныхьалгах — хьа сийле». Документальни фильмий программа.
15.35 — Хила вІалхара ориентированиегІа йола СССР кубок.
15.55 — «Шахматни школа». Разрядикий класс.
16.25 — «Мичад шо, журналш!».
17.10 — Ангола Халкъа Республика хьалхен ансамбла концерт.
17.45 — СССР медицински Іилмий Академе «Наха гІуллакх дарвача телевизионни Іилман-популярни фильма премьера.
18.45 — «Тахан дуненa тІа».
19.00 — Централни телевиденеи Эррригсоюзни радиои эрсий халкъ Академически хора концерт.
19.25 — «Саги захани».
19.35 — «Пачхьалкхен хамзуе» яхача телевизионни дукхасерийни художествении фильма премьера. «21-ча шера маьхаре даха» яха шоллагІа фильм. Хьалхара сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Самуказное алгудалый». Кагирхой программа.
22.05 — «Тахан дуненa тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачей программа.
8.05 — «Дай-нохчий, шоана!».
8.35 — 13.10 — Болхам лелабора ленински школа.
9.20 — «Ф. Достоевский. Портрета дола таьхьб». Іилман-популярни фильм.
9.55 — Ф. Купера вахара а творчества а оагІонаш.
10.05 — Немецки мотт. Дешара шоллагІа шу.
10.35 — 11.10 — С. Маршака вахара а творчества а оагІонаш.
11.25 — Фу а мишта а Іомаьу ПТУ-с.
11.55 — Студенташта-заочникашта. Инженерни графика. I-ра курс.
13.55 — Подготовительни отделеней ладугІархошта. Физика.
14.25 — Іилман-популярни фильмий программа.
15.40 — Дешара книжка вегІонашка. Анатоми. Сага физиологи а гигиена а. ДІа-кха дунаеча хьежашта дукхьола лоаттаьбу кьовсам.
17.05 — КПСС XXVI съезда материалаш Іомдераша долча новкъостала. «Халкъа хьал-торе тоаер парте керттера декхар да» яха документальни фильм.
17.25 — Шоана хетар, «Мичад вай мефаш!».
17.50 — Фильм-реклама.
17.55 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалла».
18.15 — «Заманхо» (гІалгІай меттала).
18.55 — Телевизионни фильм.
19.10 — Парте XXVI съезда новкъа. «Бригада а доалларa дешан а!».
19.45 — «Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен педагогически институте тІехьев».
20.00 — «Бийса дика хилба шун, бераш!».
20.15 — БаскетболагІа йола Европа чемпионат. Малаьхк. СССР вІашагІлатта команда — Польша вІашагІлатта команда. ШоллагІа тайм. Чехословакера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Угрюм-река» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Тайны боярь» яха 2-гІа сери.

РАДИО

26 МАЙ

6.40 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газета обзор.
7.22 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.23 — ДоттагІалла концерт (гІалгІай меттала).
8.45 — КПСС XXVI съезда материалаш Іомаераштa долча новкъостала. «Парте советски халкъана хьалхалатта отрял я». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Тхоэр аддул» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).
10.00 — Передачей программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Йоккха долча халкъий дезале» яха беседа (гІалгІай меттала).
16.15 — «Хьалхем деттача объектамна» (нохчий меттала).
16.30 — «Юрта боахамe хьалхалаттараштa!». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (гІалгІай меттала).

27 МАЙ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинская смена» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Іалам а производство а» (эрсий меттала).
8.40 — Халкъара ашараш (нохчий меттала).
9.15 — Капитала дунен тІа «совнагІбараш» (эрсий меттала).
9.30 — «ЦхьанагІа йолча дезалe» (гІалгІай меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
10.00 — Передачей программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
16.15 — Лора хьехамаш. Моллаш ю баьцаш (гІалгІай меттала).
16.30 — Хьалхалаттарa. «Трактораш» заводера передача (гІалгІай меттала).
16.45 — «Баьцадаарий хьалхa» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (гІалгІай меттала).

Хоаттам

Тахан республике гІоллен Грознен хуьцалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, малхбузехьара сенуне 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи. фегара температура республике 17—22, Грозне 19—21 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хуьцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча хана лоІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара сенуне 2—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 7—12, дийнахьа 14—19 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Болхлой профессеш Іомае безам болча кагийча наьхеи мехкарийи ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча юкъерча городски профессионально-технически училище деша хьеш ю укх профессех:

— штукатур-облицовщик-плиточник — дешара ха 3 шу.
— гІишлош ю столяр — дешара ха 3 шу.
— каменщик, столяр, железобетонни конструкцешта монтаж ю монтажник — дешара ха 3 шу.
— облицовщик-плиточник-мозаичник — дешара ха 3 шу.
— болатен железобетонни конструкцешта монтаж ю монтажник — дешара ха 3 шу.
— юрта гІишлош ю мастер — дешара ха 3 шу.
— слесарь, сантехник, газосварщик — дешара ха 3 шу.

Технически училища программагІа деша дІаэц 10 класс яьккха бола нагий наьхи мехкарийи укх профессех:

— болатен железобетонни конструкцешта монтаж ю каменщик-монтажник — дешара ха 6 бутт;
— юрта гІишлош ю мастер — дешара ха 1 шу.

Училище кийчбу СССР Минпромстроя Нохч-ГІалгІай «Халкъий доттагІала» орден лелаеча гІишлой управлене предприятешта бола йоккха говзал йола специалисташ. Училище дІаэц 15 шу даьнна а кхы а боккхагІбола а, хІаьта иштта эскаре гІулакх даь цІабаьхна а кагий наьхи мехкарийи.

СГПТУ дешархой Іалашбу мах боацаш дувча хІаманца, обмундированеца, учебникашца, дика тоаьнча общежитешца, мах боацаш городерча транспорташа лела льготаш а тел.

Училище тІехдика дешаш чакхъяьккха дешархой лакхехьарчен юкъерчен дешара заведенешка деша хьежабу.

Училище болх беш я предметни, технически творчества, самодеятельноста, духовойи эстрадни оркестрай кружокаш, спортивни секцеш.

Технически училища программагІа дешаш болча дешархошта 30 сома боарам болаш стипенди тел, хІаьта эскаре гІулакх даь баьнача бІухошта — 76 сом.

Производствении практика йолча хана дешархошта дІател хьадеьккхача ахчах 50 процент дар.

Училище деша оттаре хьачудала деза документаш:

1. Директора цІерагІа язъяь заявлени.
2. Ваь ха тІайола тешал (е паспорт).
3. Дийша хиларе документ.
4. Дезал а тІаьхьаьб йола вахача моттигера [illegible]
5. 3х4, 4х6 размер йолаш ялх фотокарточка.

Заняте йолалу 1 сентябре.

Документаш хьачуийду хІара денна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

УЧИЛИЩА АДРЕС: г. Грозный, Старопромысловски район, Катаяма цІерагІа керда Поселок, Шефски улица, № 23.

Училище воагІар укх автобусашца № 4, 6, 26 а, е № 2 йолча троллейбусаца «Ташкала» яхача уж соцача кхаччалца, е № 11 йолча автобусаца «7 линия» яхача из соцача кхаччалца ва веза.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-технически училище 1981—1982 дешара шера дешархой деша дІаэцаш ю

ДІАХОЬТ

Укх профессех:

1. Мехкдаьттен газа йоаккхача скважинашта эксплуатационни разведочни бурув тоача бурильщика гІоача. Дешара ха — 1—3 шу.
2. Буровойнта гІулакх деш вола электромонтер. Дешара ха — 3 шу.
3. Электрогазосварщик. Дешара ха — 3 шу.
4. Слесарь-авторемонтник. Дешара ха — 1—3 шу.
5. Химически анализа лаборант (мехкарий). Дешара ха — 3 шу.
6. Плиточник-отделочник: штукатур, маляр, плиточник (кагий нахи мехкарийи). Дешара ха — 3 шу.

Училище деша дІаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цІабаьхна бІухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенеца кадраш. Деша багІача хана дешархой Іалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачаца, учебникашца, общежитеца. Производствении практика йолча хана дешархошта шоай специальностагІа доагІача юкъарча алапех 33—50 процент хаpa дІател. Училище деша вагІаш яьхха ха къахьегама стажаца дІалоархІ. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхерен образовани йола мастераш.

Училища юхо курс чакхъяьккха а йистебоалаш дІалуш йола экзаменаш толамe дІеенна а болча кагирхошта юкъера образовани яккхарах долеи профессегІа разряд енна долеи диплом дІалу.

Училища чакхъяьккхараш шоай специальностагІа городе Грозне болх бе дІахьожабу.

Училище деша отта безам болчар училища директора цІерагІа хьачудала деза ер документаш:
[illegible]
образовани хьакъахьара тешал,
вахача моттигера справка,
ваьча хахах дола тешал е паспорт,
3х4 размер 6 фотокарточка.

Документаш хьачуийду хІара денна Іуйрийна 8 сахьат даьлча денз 16 сахьат даллалца.

Занятеш дІайолалу 1981 шера 1 сентябре.

Хьаьнсара доттагІий! Тха училище деша отта!

На чакхъяьккхачул тІехьагІа оашош хержача специальностагІа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хІаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш № 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи денoшка

СФ05200. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2091.